

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 20 (6981-6982)
1999 йил 18 май, сешанба

Сотувда эркин
нархда

ҲАМИША ТАЪЗИМДАМИЗ

Утганларни хотирлаш, атрофдагиларнинг қадрига етиш кераклигини бобом — Маҳбуд Афоқов жуда кўп маротаба айтар эканлар. Улар 1944-46 йилларда харбий хизматда бўлдилар. Шу давр мобайнида Германия, Польша, Венгрия, Руминия, Чехословакия тупроқларини немислардан тозаладилар. Бир неча маротаба ярадор булдилар.

Уруш тугагандан сўнг бобом уйга соғ-саломат қайтдилар. Ўқитувчиликка ўқиб, мактабда дарс бера бошладилар. Кўп йиллар давомида болаларни ўқитиб, уларнинг юрагига ҳалоллик, тўғрилиқ уруғини сочдилар.

Агар бобом ҳозир ҳаёт булганларида эди, 73 баҳорни қаршилаган булардилар. Улар мана шу бугунги тинч, фаровон ҳаёт

Хотира ва қадрлаш кунида

тимизни кўриб қувонардилар.

Бугун мен уларни ёдга олар эканман, жойлари, жаннатда бўлсин, дейман.

9 Май -Хотира ва Қадрлаш куні мамлакатимизда зўр кўтаринкилик билан тантана қилинди. Ўқувчилар байрам таассуротларини ўз ҳаяжон ва хотираларига қўшиб ҳикоя қиладилар.

ОСОЙИШТАЛИК ҚАДРИ

Бувам Мирзоҳид ТОЖИЕВ 1924 йилда туғилганлар. Айтишларича, 1942 йилнинг 23 февралда жангга отланибдилар. Ушанда бобом эндигина 18 баҳорни қаршилаган эканлар. Уруш нималигини билмайдиган бобожоним тинчлик, хотиржамликнинг қадрига ушанда етган эканлар. Улар Сталинградни озод қилишда қатнашибдилар. Шундай жангларнинг бирида қаттиқ ярадор бўлиб «контузия» бўлиб, уч ой госпиталда даволанибдилар, 1944 йилнинг август ойларида Финляндия ерларида жанг қилдилар.

Жангда кўрсатган қахрамонликлари учун ҳукуратимиз томонидан муносиб тақдирландилар. Бироқ уруш асорати бобожонимни ногирон қилиб қўйди.

Бу уруш кўлаб хонадонларга жабру-ситам олиб келди. Дугонам Қамоланинг бува-си-Раъшан Ҳайдаров ҳам уруш

да қатнашганлар. Улар 5 йил урушда булганлар. Бувиси — Умри ая ҳам уруш йилларида фронт орқасида бўлиб жангчилар учун керакли кийим-бошларни тикиб жўнатиб турган эканлар.

Улар билан суҳбатлашганимизда тинчликнинг қадрига етинг, деб насиҳат қиладилар. Ҳамиша одобли, интизомли бўлинглар, дейдилар.

Зиёда ҚЎЗИЕВА,
Тошкент шаҳар,
Акмал Икромов туманидаги
Меҳри Шарипова номли
мактабнинг 6-«В» синф
ўқувчиси.

ртчилар билан бел олишган йигитларни кўриб жуда таъсирланиб кетдим.

Президентимиз айтган «Ўзбекистон келажаги буюк давлат», — деган сўзларининг исботи шу бўлса керак. Худди шундай полвон йигитлар бизнинг осмонупар Чимён тоғларимизда жуда кўп. Масалан, менинг ўзим ҳам «Қани энди биз томонларда ҳам кураш секция-

Нуркелди Нурибобоев бизларни жуда яхши англаганлари учун ҳам ҳамиша бизга миллий кураш сирларини ўргатиб келадилар. Ва ҳар гал: «Мардликка интилинг, паҳлавон бўлинг. Чунки Мардлик — мангуликдир, улугворликдир, абадийликдир» деб таъкидлайдилар.

Ботир АНОРОВ,
Тошкент вилояти,
Бўстонлиқ туманидаги 14-ўрта мактаб ўқувчиси.

МЕҲНАТ ТАРБИЯСИ

Меҳнат билан ҳам тарбия берилар эканми?—деган савол туғилиши табиий. Мактабимиз директори Саида Шомансурова ана шундай меҳнат тарбиясини уйлаб топдилар. Яъни, дарсга кечикиб келган ўқувчилар мактаб ҳудудида тер тўкиб ишлайдилар. Ер чопиш, мактаб ҳовлисини супуриш, дарахт экиш — болаларга ҳам жисмоний тарбия вазифасини утайди, ҳам жазо. Кечга қолиб келган ўқувчилар ўқи-

тувчиларнинг фикрини бузиб эшик тақиллатмайдилар. Бундай жазо тури барчага маъқул тушди. Энди ўқувчилар дарсга ўз вақтидагина эмас, ҳатто дарс бошланишидан бир неча дақиқа олдин келади булдилар.

Дилором СУЛАЙМОНОВА,
Тошкент шаҳридаги
302-мактабнинг
11-«А» синф
ўқувчиси.

ЎЗБЕКНИНГ БЕК ЎҒЛОНЛАРИ

Ассалому алайкум қадрдон газетам «Тонг юлдузи»! Мен Ватанимизни энг гузал ва оромбахш жойларидан булган Чимён тоғлар олдидаги қишлоқда яшайман. Бизда мева-чева, сут, қаймоқ жуда сероб. Биз эса доимо меҳнат билан банд бўлиб, далада ишлаб, уй ишларида ойижону-дадажонларимизга ёрдам бериб, зеркиш нималигини билмай мазза қилиб юрибмиз.

Мана, Май ойида Ватанимизда ўзбек кураши буйича дунё мусобақасини жуда катта таассуротлар билан томоша қилдим. Америка, Бразилия, Грузия бутун эллика яқин давлатлардан келган спо-

лари очилса, тайёргаликлар кўрсак ва биз ҳам ана шундай Халқаро чемпионатларда қатнашиб голиб чиқсак, Ватанимиз шаънини кўкларга кўтарсак», дейман.

Физкултура ўқитувчимиз

Ҳақиқий дустга эга бўлмоқ бу шундай саодатки, бу саодатга эришмоқ ҳаммага ҳам насиб қилавермайди. Дўстлик шундайин бир нозик ипдирки зинҳор узилмасин, агар узилгудек бўлса минг бор боғлаган билан барибир дилда тугуни қолаверар экан.

Шунинг учун ҳам дўстлик деб аталган бу эзгу туйғу, душманлик деб аталган ёвуз туйғуни бутунлай қоралайди.

Бир лаҳзалик бу фоний дунёда кимгадир душман бўлиб яшаш тубанлик эмасми? Гоҳида уйланиб қоламан, негадир баъзан инсонлардан кўра табиат билан дўстлашиш киши қалбига ҳузур-ҳаловат бахш этади.

ҲАЁТ БЕШИГИСАН, ОНА-ТАБИАТ!

Кўпинча ҳеч кимга айтмаган сирларимизни гулларга, тоғтошларга, юлдузларга айтиб улар билан ўртоқлашгинг келади. Қани энди уларга ҳам тил битса-да, кўрган-кечирганлари-

фақат оқ кўнгил инсонларгина уларни тилларини тўшуна олади.

Неча асрлардан буён самодда бизни жимгина кузатиб турган юлдузлар тарихдан, муаттар хиди чор-атрофни тутган гуллар адабиётдан, ҳар бир тоши машаққатни сўзловчи тоғлар алжабрдан гапирари.

Хуллас, она-табиатнинг ҳар бир тоши, ҳар бир гиёҳи сир-асрорга тўла. Келинг, азиз тенгдошлар, сиз ҳам табиат билан дўстлашинг, унинг сир-асрорини ўрганинг. Ана шунда нодир ва кўҳна табиатнинг барча мўъжизалари, синоатлари сизга ўз бағрини оча бошлайди.

Хосият РАҲАБОВА,
А.Навобий номидаги
Республика
Нафис санъат лицейи
талабаси.

ни бизга ҳикоя қила қолса. Йўқ-йўқ, улар ҳам гапирари,

Болаларга биринчи навбатда завқ беринг, уларга завқланишни ўргатинг.

(Э. ВОХИДОВ).

Ўқитувчи завқ билан дарс ўтмаса, синфда тикилиб турган қора кузларни завқлантира билмаса, демак, қимматли вақт бекорга ўтди, шамолга соврилди. Демак, ўқитувчи замон талаб қилгандек мукамал эмас. У дарсга пухта тайёрланмаган ёки айни пайтда шарафли касбга лаёқатли эмас. Биз таниқли шоир Э. Воҳидовни юқоридаги қимматли ва ибратли сўзларини катта ҳарфлар билан ёзиб, ўқитувчилар хонасининг кўзга кўринарли жойига илиб қуйибмиз. Биз меҳнат қилаётган илм маскани Шовот туманидаги Чигатой қалъа қишлоғида жойлашган. Микроучасткадаги 754 оиладан 683 нафар бола бизнинг мактабга тортилган. 14 нафар отасиз, 9 нафари онасиз, ҳам отасиз бола мактаб ихтиёрига олинган. Уларнинг ёзлик ва қишлик кийимлари, дарсликлар таъминоти мактаб ҳисобидан. Уларнинг ҳар бирига хомий ўқитувчилар бириктирилган.

Билим даргоҳида 100 га яқин юқори малакали ўқитувчилар ёшларга саҳийлик билан фан сирларини ўргатадилар. Илм фаолияти рейти-

нг системаси бўйича баланд ўқитувчилар:

Расм-чизмачилик ўқитувчиси Сайёра Холмуродова, ўзбек тили ва адабиёти бўйича Ойимжон Йўлдошева, математикадан Шаҳодат Бойметова, тарихдан Кузибой Наврузов, биологиядан Рузика Отажонова, иқтисод фанидан Комилжон Раҳимов, музикадан Одилбек Раҳмонов, бошланғич синф ўқитувчиларидан Муяссар Холтурдиева ва Раъно Абдуллаевалар. Бу ўқитувчилар мактабимизнинг фах-

ларидан чуқурлаштирилган синфлар мавжуд.

Ҳурматли юртбошимиз И.Каримовнинг курсатма ва йўл-йўриқлари асосида чет тилларини ўқитишга эътибор кучайтирилди. Инглиз тилини мактабнинг 7-«Б» синф ўқувчиси Нодира Сатимова, Жаҳонгир Ёқубов, Муқаддас Маткаримова ва Гулноза Сатимова каби ўқувчиларимиз орасида жуда яхши ўзлаштиришяпти. Улар ўқитувчи Баҳром Каримов устозлигида инглиз тили қо-

1998 йил 2 тонна бугдой, 2 тонна сабзи, 5 тонна қарам, 500 килограмм пиёз, 1 тонна ошқовоқ, 2000 боғ мол ўти олди ва йиллик даромад 130000 сўмни ташкил этди. Бу даромад бир гектар ердан олинди. Бу олинган маҳсулотлар куни узайтирилган группа болаларига (ота-оналар 70% вазносини тўламайди) берилади. Мактабда ошхона ишлаб турибди. Ошхонада ҳар куни 20 та ўқитувчига бир маҳал тушлик бепул берилади. Мактабда кўрик

Устоз минбари

4. «Намунали ўқитувчи хонаси» голиби учун 1-ўринни олган ўқитувчига 1500 сўм, 2-ўрин учун 1000 сўм, ва 3-ўрин учун 800 сўм (мактаб ҳисобидан) ажратилди.

5. «Намунали фан кабинети ва зали» голиблари учун шу фан бўйича метод бирлашма йиғилишида фаоллик кўрсатган ўқитувчига касба уюшмаси раиси Қ. Наврузов мукофоти тариқасида туманимиздаги «Оби ҳаёт» сихатгоҳига бепул йўланма берилади.

6. «Намунали синф хонаси» танлови голиби бўлган синф ўқувчилари бир марта Хива шаҳрига бепул саёҳатга олиб борилади.

7. 10 та аълочи ўқувчига мактаб ҳисобидан стипендия берилаяпти. Мактабда этиқдўзлик, суратхона, ошхона, буфет, радиотехника ишлаб турибди. Ўқувчилар дарсдан ташқари вақтларида фан тўғаракларига тортилари. Уларнинг бўш вақтлари деярли йўқ. Уйларига боргач, ота-оналари назоратида бўлишдан ташқари, бригадирларга бириктирилган. Тарбиявий ишлар бўйича директор ўринбосари Фарҳод Каримов тарбиявий соатлар ўтказилишини қаттиқ назорат қилиб туради. Ўсмирларнинг ташқи таъсирларга тушиб қолиб, қинғир-қийшиқ йўлларга кириб кетишларига йўл қўйилмайди.

Ражаббой ОҚИЛОВ,
Хоразм вилояти,
Шовот туманидаги
21-мактаб директори.
Олий тоифадаги халқ таълими аълочиси.

МЕНИНГ МАКТАБИМ

ри ва таянчидир. Ўқувчиларни юз баллик системада баҳолаш тизимига ўзбек тили ва адабиёти фани ўқитувчиси Ойимжон Йўлдошева ўтган. Мактабда ўқитувчилар меҳнат фаолиятини рейтинг тизимида баҳолаш мезонлари ишлаб чиқилган бўлиб, 97-98 ўқув йили якунида иш самарадорлиги 22% дан 80% гача бўлган ўқитувчилар борлиги аниқланди. Худди шунга асосланиб, ўқитувчиларнинг педагогик фаолияти диагностика таҳлили 27% дан 8% гача бориб етди.

1998-99 ўқув йили учун мактабнинг йиллик иш режасини, директорнинг иш режасини, мактаб устави Шовот тумани халқ таълими бўлими томонидан намунали деб топилди. Ва бу йил бошида мактабларга (туманимизда 54 та мактаб бор) намуна сифатида тарқатилди.

Мактабда 600 туп гул кучати етиштирилди. Улар синф хоналарида доимий равишда парваришланади. Мактабда 8 хил техника воситалари билан жиҳозланган фан кабинетлари ташкил қилинган. Ўлкани ўрганиш намунали зали ишлаб турибди. Ўқитувчи музейи ташкил қилинди.

Инглиз ва француз тили, ҳуқуқшунослик, математика фан-

даларини, сўзлашишни ўрганишда самарадорликка эришмоқдалар. «Таълим-тарбия жараён тезкорлик» мактабда таълим тарбия жараёни учун (проблема) муаммо қилиб белгиланган.

Ҳар бир ўқитувчи шунга интилади.

Мактабимиз санъат байрамида Фахрли уринни эгаллади. Вилоят, Республика миқёсида ўтказилган санъат байрамида музика ўқитувчиси Одилбек Раҳмонов раҳбарлигидаги бадиий ҳаваскорлик тўғараги аъзолари ўз маҳоратини кўрсатишди. Улар хоразмча ашула ва рақсларни ижро этишиб, ўз иқтидорларини, маҳоратини кўрсатишди. Айниқса, О. Қўлмуродова рақсга тушганда ҳамма бараварига қарсақ чалиб юборди. Мактабимиз фан олимпиадаларида 3-уринни эгаллади.

1998-йилда уч ўқитувчининг иши мактабда ва бир ўқитувчининг фаолияти туманда омалаштирилди. Бу ҳуқуқшунослик ва тарих фани тузувчиси Кузибой Наврузовдир. Э.Х.М. фани ўқитувчиси Иноят Рузиев «Ўқитувчи-98» кўрик танловининг голиби бўлди. Вилоятда эса 4-уринни олди. Мактаб ёрдамчи хўжалиқдан

танлов, олимпиада голиблари, спорт голиблари ва аълочи ўқувчилар тақдирланиб турилади. Мураббийлар куни, Навруз байрами куни, йил якуни, билимлар куни каби байрам ва тантаналарда ўқитувчиларга байрам кечаси ташкил қилинади.

Мактаб атрофида 200 туп терак қаламчалари ўтказилган. Бундан ташқари 1000 дан ортиқ мевали дарахтлар бор. Мактабимизда яна куйидаги тадбирларни ўтказиш кўзда тутилмоқда.

1. «Намунали ўқувчи хонаси».
2. Намунали ўқитувчи хонаси, Намунали фан кабинети, Намунали фан зали ва Намунали синф хонаси ва бошқа кўрик танловлар бўлади.
3. «Намунали ўқувчи хонаси» танлови голибига, 2-3-ўринни олган ўқувчиларга дарсликлар бепул берилди (мактаб ҳисобидан).

Тошкент шаҳридаги 318-ихтисослашган мактаб — боғча мажмуасида болажонларнинг ўқиб-ўрганишлари учун керакли шарт-шароитлар яратилган.

СУРАТДА: 1-«А» синф ўқувчиси Шаҳодат опа Сулаймонова ўқувчиларнинг уй вазифаларини текширувдан ўтказяптилар.

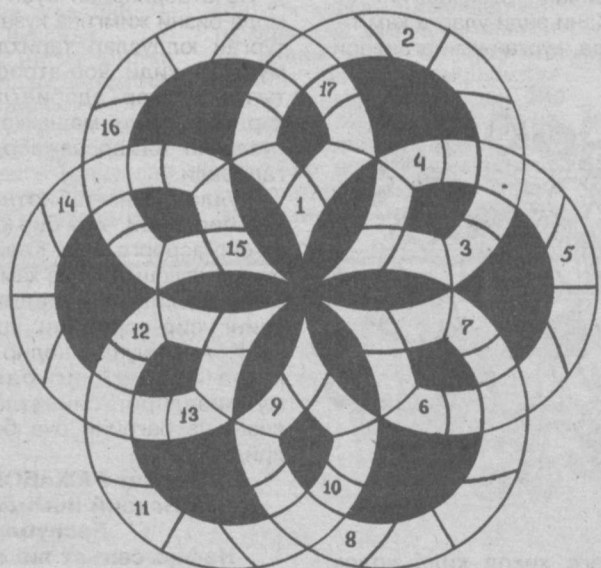
қораси юқар. 11. Гап тугагач қўйиладиган тиниш белгиси. 12. Тошкент шаҳри ўртасидан оқиб ўтувчи катта сув. 13. Санъатни ҳаракат билан ифода этувчи санъаткор аёл. 14. Урмон подшоҳи. 15. Отанинг боласини бола-си. 16. Ҳарфларни ўргатувчи илк китоб. 17. Тананинг бўйиндан қўлгача бўлган қисми.

Тузувчи
Шерзод ЗОИРОВ,
Тошкент шаҳридаги
229-мактабнинг 3-синф
ўқувчиси.

КЕТМА-КЕТЛИК: 1. Жамоат автоулови. 2. Мушукдан кўрақадиган жонзод. 3. Дарахнинг боласи. 4. Одамнинг қилиғига яраша олган исми. 5. Қайга борса питпилдик,

6. Денгизнинг йиртқич ҳайвони. 7. Одоб-ахлоқни ўргатувчи фан. 8. Табақанинг тириги. 9. Олд-орқасидан бир хил ўқиладиган полиз экини. 10. Яқинига борсанг,

Салом «Тонг юлдузи». Биз сенинг ҳар галги газеталарингни ўқиб борамиз. Унда баъзи ўқувчилар ўз мактабининг камчиликларини ҳам ёзишади. Лекин мен ўз масканимдаги яхши ишлардан бирини айтмоқчиман. Мактабимизда барча шароитлар муҳайё. Яқинда устозларимиз бизни янада хурсанд қилишди. Катта танаффус вақ-

тида бирдан: «Диққат: Радио узелидан гапирамиз» дейилди. Ҳамма болалар жим туриб радио тингладилар. Унда мактабимиз

интизомсиз ўқувчилар ҳам кун сайин яхши томонга ўзгариб боришяпти. Чунки мактабимиз радиосидан яна уз исм-фамилияларини айтилишини исташмаяпти.

ДИҚҚАТ: РАДИО УЗЕЛИДАН ГАПИРАМИЗ

ҳақидаги янгиликлар, аълочи ўқувчиларнинг ютуқлари ҳақида гапирилди. Ва албатта тартибсиз болалар ҳам тилга олинди. Бу гапдан уялган ўша

Хуршид ХАЛИЛОВ,
Муроджон ЗОИРОВ,
Дилшод РАҲМОНОВ,
Бухоро вилояти,
Ғиждувон туманидаги
45-мактабнинг 8-«А» синф ўқувчилари.

Болаликнинг сулим боғларига, муаттар чечакларига, ҳали гард юкмаган бокира дунёсида фақат мунавварлик яшайди, яшил хайратлар, дилбар соғинчлар яшайди. Унинг беғубор кунгли фақат эзгу-туйғулар силсиласида зарбланади. Илло бу инжа кунгилга таширф буюрмоқ ҳам фақатгина кунгилни болалик хайратлари тарк этмаган, кўзларида эзгулик ёғдуларининг акси жилваган ёруғ дил инсонларгагина насиб этади.

Кўхна Тошкентнинг Шайхонтохур туманида жойлашган 90-болалар боғчасига йўл олар эканман, кунглимдан беихтиёр ана шундай эзгу-туйғулар кечди. Бу ажиб масканнинг катталарида ажойиб, ўзларига ярашган оппоқ халатлари кунгилларидаги оқлик суратини-да яққол чизиб курсатаётган хушмуомала, болажон боғча опаларни кўрар эканман, беихтиёр ўзимнинг ҳам бола бўлиб қолгим, мана шу гушанинг тупроқларини чангитиб, чечакларига лаб бо-

зида ана шу файзли масканни ўзларининг қувноқ қақчақлари билан янада файзлантириб турган жажжи болажонларнинг ташвишлари, орзулари, уй-халлари сувратларини чизиб беришга интилаётган куюнчак Дилором опани нурли қоялар оғушида олис ва яқин келажак сари ёруғ юз билан талпиниб турган мусаффо бир кунгил чашмасига менгазгим келди.

— Болаларга бўлган бу қадар чуқур меҳрингизга сабаб нимада, Дилором опа?

— Мен меҳрни хоҳ у болаларга, хоҳ катталарга аталган бўлсин, барибир умримнинг

олиб бораётган хайрли тadbирларингизнинг барчага маъқул келадиганлиги ҳаммамизни қувонтиради.

ғини солганча, меҳр билан алла айтаётган қизалоқни кўрганимда кўзларим ўнгида Биби Фотималар, Тўмарислар, Ойбарчинлар гавдалангандек бўлди. Айтингни, ана шундай дилдорлар тўгаракни ташкил қилишда сиз авваламбор кимнинг маслаҳатига суяндингиз? Яъни, бу оқила фикр кимдан чикди?

— Саволингиз уринли. Ҳали бошида ўзим ҳам бу ҳақда айтиб утмоқчи эдим. Лекин мақтанчоқлик бўлмасин деб индамай кўяқолган эдим. Менга бошда боғчада ана шундай миллий тўгарак ташкил қилишни ва унинг аниқ дастурини

тувчилари ҳам, бениҳоя миннатдорлар. Айниқса оналарнинг қувончи чексиз. Деярли ҳар куни ҳеч бўлмаса битта ота-онадан раҳмат эшитамиз. «Вой айланади кетай сизлардан, шундоқ қулоқсиздан ерга урса кўкка сапчилдикан Орифжоним кеча бинойидай чучвара тугиб, хамир ёйиб, келинимга қарашаётганини кўриб, вой товбангдан кетай дебман-а. Жуда яхши иш қилаяпсизлар, болаларим, асло кам булманглар», — дея кекса онахонлар дуо қилганча алқаб-алқаб кетадилар. Бу нарса бизга яна янгидан куч-илҳом бағишлайди. Болани бекорга ёш ниҳолга қиёслашмаган ахир. Уларнинг табиатига мурғакликдан оқ эпчилликни, ота-онага қайишишни, сингдириб борсак улғайганда албатта ўзларига яхши бўлади.

— Келажак режаларингиз ҳақида ҳам тўхталиб ўтсангиз.

— Келажакда режаларимиз, қилинажак ишларимиз, ютуқларимиз ва камчиликларимиз талайгина. Ҳали ҳаракат бошламасдан туриб, оғиз кўпиртирсак, кейин ҳижолат бўлиб қолишдан ёмони йўқ. Шунинг учун ҳозирча бу ҳақда тўхталмасак. Мабодо йўлингиз тушиб, бундан кейин ҳам боғчамизга тез-тез ташриф буюриб турсангиз, ўзингиз режаларимиздан ҳам, қилаётган ишларимиздан ҳам огоҳ бўлиб кетаверасиз.

Мақсадларингиз ҳам, режаларингиз ҳам, жажжи болажонларнинг севиначларига ана шу сўлим ва файзли гушанинг бунданда чирой очиб гўзаллашувига қаратилганлиги шубҳасиздир. Мен эса сиз билан хайрлашар эканман, ҳаёт йўлингизга ойдинлик тилаб қоламан. Зеро боланинг қалбидан бошланган йўл ҳаммиша нурафшон орзулар уфқининг зиёларига тутатиб кетажак. Болажон инсонлар фаолият кўрсатаётган даргоҳнинг зиёси ҳеч қачон сўнмасин!

Санобар МЕҲМОНОВА.

БОЛАЛИК БЕҒАН БУНЁ...

мазмунини деб биламан. Ахир бизни бу ёруғ дунё билан боғлаб турган ягона нарса — ме-

Айтингни, Дилором опа, ана шундай қизиқарли учрашувларни ўтказишда сизларга кимлар, қандай оталиқ ташкилотлар яқиндан ёрдам бериб келмоқда?

— Очигини айтадиган бўлса, бизда оталиқ ташкилотлар йўқ. Балки ўзимиз маҳаллакуй, ота-оналар, боғчамизнинг фидоий ходимлари, ҳамда туман халқ таълими бўлимининг

қайнонам тузиб бергандилар. Ишда у кишининг доноликлари, оқилликлари, оғир-босиқликлари менга жуда ҳам кўп асқотади. Мана уч йилдирки у кишининг фикрлари билан ташкил бўлган тўгаракимиз уз фаолиятини давом эттириб келмоқда. Ундан болажонларимизнинг ота-оналари ҳам, бизнинг боғчамиздан мактаб партасига йўл олган ўқувчиларнинг ўқи-

сиб меҳрибон боғча опаларининг орқасидан дунёларча ҳавас билан термулгиларим келиб кетди. Бу ҳар жиҳатдан мақтовга лойиқ бўлган ораста маскан, уни кўрмай туриб эшитган барча таъриф-мақтовларимнинг урнини юз карра тўлдирди.

Олтин бу водийлар жон Ўзбекистон, Аждодлар мардона

ҳр-ку! Боғчага, болаларга бўлган меҳримга келсак, мен буни чуқур меҳр деб эмас, аксинча бурчим, вазифам дея тушунаман. Қолаверса шу боғчада тарбиячи бўлиб ишлаганимга мана шу йил роппа-роса 25 йил тўлди. Бу даргоҳнинг ҳар бир қарич тупроғига умримнинг азиздан-азиз йиллари, ёруғ хотираларим, соғинчларим, дардларим муҳрланган. Шундай экан бу қутлуг даргоҳга меҳр

бевосита ёрдамига таяниб иш олиб борамиз. Мана яқинда боғчамизни қайта таъмирладик. Яроқсиз ҳолга келиб қолган анча жойларни қайтадан кўриб чиқдик. Айниқса 1997 йилги Ўзбекистон халқ артисти Коммунаҳоним Исмоилова билан бўлган учрашувдан болажонларимизнинг қувончлари чексиз бўлди. 1998 йил эса куйинчак тарбиячимиз Кумрихон опанинг ташаббуслари билан иқтидорли рассом Анвар ака Мирсоатов билан бўлган учрашув ҳам болажонларимизда катта таассурот қолдирди. Кичкинтойларимиз ўзлари севган шоирлар билан ҳам учрашиб, уларнинг ҳаёти ва ижоди билан яқиндан танишиб олишга муяссар бўлмоқдалар.

Кумрихон Аҳмадалиева, Заҳрохон Туропова, Зиёда Аҳмедова, Умидахон Жалилова, Нигорахон Зокировалар каби болажон ҳамкасбларим куч бирликда эканлигини дилдан ҳис қиладилар. Яқин кунларда ҳам боғчамизнинг мактабга тайёрлов гуруҳини ёнгинамиздаги 141-урта мактабга олиб бориб «Мактаб билан танишув» рўкнида амалий тadbир ўтказмоқчимиз. Бундай тadbир бизда ҳар йили ўтказилади. Кумрихон Аҳмадалиева бош-қош бўладилар.

— Дилором опа, боғчаларингиздаги миллий безаклар, амалий санъат намуналари билан танишар эканман, бир нарса диққатимни тортди, яъни боғчаларингизда ташкил этилган миллий бурчак ва ундаги жиҳозлар ниҳоятда табиийлиги билан нафақат болажонларнинг, балки катталарнинг ҳам юрагига яқин, айниқса ўзларига ярашган бир эпчиллик билан миллий таомларимиз бўлган сумалак, чучвара, норин каби сермашаққат таом турларини тайёрлаётган ширингина қизалоқларни, ўзига хос нафислик билан жўвада хамир ёяётган чакқон йигитчаларни кўрганимда кўзларимга беихтиёр ёшлар қалқди. Айниқса, жажжигина бешикни улкан иштиёқ ва дид билан безатиб, унга кўғирчо-

руҳи сенга ёр. Улуғ халқ кудрати жўш урган замон, Оламни маҳлиё айлаган диёр.

қуймай буладими, синглим... — Боғча иш фаолиятини бошлаганига неча йил тўлди?

— Бизнинг 90-болалар боғчамиз Шайхонтохур туманидаги «Оқлон» маҳалласи таркибида бундан 47 йил аввал, яъни 1952 йил ташкил топган ва боғчамиз ташкил топган вақтдан бошлаб то 1996 йилга қадар ҳаммамизнинг меҳрибон устозимиз, боғчамизда тарбияланиб, етишиб чиққан мингдан ортиқ инсонларнинг ҳам кунгил тури, қалб қуридан жой олган Кундуз опа Собирова боғчамизга мудирлик қилиб келганлар. Мана бугунги кунга келиб боғчамизда учта: — Катта; яъни, тайёрлов, ўрта ва кичик гуруҳлар фаолият кўрсатиб, ҳар бир гуруҳда 30 дан ошиб, жами 92 нафар кичкинтой тарбияланмоқда.

— Маънавий-маърифий тadbирлар ўтказиш бўйича боғчангизни тумандаги энг илғор боғчалардан бири сифатида тилга олиниб келинишидан хабаримиз бор. Эл таниган, эл ардоқлаган инсонларни болажонлар билан яқиндан, янада яхшироқ таништириш мақсадида

КЎҒИРЧОҒИМ, ОВУНЧОҒИМ

Кўғирчоғим, ўксиниб, Менинг, бағрим тиглама. Кечгача бирга бўлдик, Кетмагин деб йиғлама.

Менга бўлдинг овунчок, Ширингина кўғирчоқ. Ўйнайвериб чарчашни Билмадик, кўзи мунчок.

Аям ишдан келдилар Коронғи ҳам бўлдику. Аям ишини қилай, Кенг ҳовлимиз тўлди-ку!

Тонг отганда ўйнаймиз, Бўлишиб битта майиз Аям майли десалар, Боғчага ҳам бормаймиз.

Кўғирчоғим, йиғлама, Мени бунча қийнама. Кўз ёшларингни артгин, Сени дейишим билгин.

Шахло МУТАЛОВА, Тошкентдаги 203-мактаб ўқувчиси.

Маълумки, болалар етакчиси - мактаб болалар ва ўсмирлар уюшмасининг ташкилотчиси ҳамда тарбиячиси сифатида синфдан ва мактабдан ташқари тарбиявий ишларни олиб боради.

Болалар етакчиси педагогик ходим ҳисобланиб, болаларнинг чин дўсти, катта ўртоғи. У болаларнинг қизиқишини, фаоллигини ва ташаббускорлигини ривожлантириб боради, эҳтиёжини, талабини ўрганиб чиқиб, дўст ва аҳил, иноқ жамоа ташкил этади ва болаларни илғор ташкилотчи, соғлом, миллий урф-одатларимизга садоқатли, маънавиятли ва маърифатли бўлишга ундайди. Мактаб болалар ва ўсмирлар уюшмасининг иш фаолиятини бошқариб боради.

Болалар етакчиси - ёшлар фаоллари, жамоатчилиги билан бирга болаларда Ватанга ва халққа нисбатан муҳаббат ва содиқлик ҳиссини тарбиялайди, юксак ахлоқий фазилатларни таркиб топтиради. Уларнинг билимига бўлган қизиқишларини доимо ривожлантириб боради. Уларда меҳнатга муҳаббат уйғотади.

Биз юқорида айтиб ўтилган масъулиятли вазифаларни уюшманинг бешта йўналиши орқали фаолият кўрсатиб адо этишимиз мумкин.

БИЗНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗ ВА ФАОЛИЯТ ЙЎНАЛИШИМИЗ

ФАОЛИЯТ ЙЎНАЛИШИ:

ОНА ЮРТ

ФАОЛИЯТ ШИОРИ:

ҲЕЧ КИМ, ҲЕЧ НАРСА УНУТИЛМАЙДИ

ФАОЛИЯТ МАЗМУНИ:

МЕРОС

Маданиятни тиклаш, Ватан тарихини ўрганиш, тарғиб қилиш, маҳаллий анъаналар, халқ урф-одатлари, байрамлар, маросимлар, болалар ўйинлари, кўшиқлар, рақсларни ўрганиш, болалар фольклор гуруҳларини тузиш, юртимизни улуглаган, шон-шухратини кўтарган кишилар тўғрисида ҳикоя қилиш, Ўзбекистонда анъана бўлган солномани тиклаш, тарих ва маданият ёдгорликларини бундан кейин йўқ қилинишининг олдини олиш, кишиларга бу ишининг аҳамияти ҳақида ҳикоя қилиб бериш сталинизм йилларида конунсиз равишда қатағон қилинган Иккинчи жаҳон урушидан қайтмаган ва Афғон урушида қатнашган юрдошларимиз ҳақида маълумотларни йиғиш, шахидлар қабрларини ободонлаштиришда иштирок этиш, ногиронларга ва ҳалок бўлган аскарлар оилаларига ёрдам беришдан иборат.

ФАОЛИЯТ ЙЎНАЛИШИ:

МЕҲНАТ

ФАОЛИЯТ ШИОРИ:

ИНТИЛГАНГА ТОЛЕ ЁР

ФАОЛИЯТ МАЗМУНИ:

ЁШ ИШБИЛАРМОН

Мактаблар, мактабдан ташқари муассасалар, маҳалла кўмиталари негизида болалар ширкатларини тузиш, болалар жамоалари билан корхоналар, ташкилотлар ўртасида уларнинг базасидан болалар учун истеъмол моллари тайёрлаш бўйича тўғри шартномалар тузиш.

Истикомат жойларида, микрорайон, маҳалла ҳудудини ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш бўйича жамоалар тузиш. Қайта ишланадиган металл, қоғоз хомашёсини йиғиш. Почта хизматидан рўзномалар, ойномалар ва телеграммаларни етказиш. Буюмлар жўнатиш учун халта ва яшиқлар тайёрлашда ёрдам бериш.

Халқ амалий санъати сирларини ўрганиш. Маҳаллаларда темирчилик, қурувчилик, ёғоч ўймакорлиги бўйича, темир қирқувчи усталарга, бичувчилар, тикувчилар, пазандалар кабиларга шогирд туриш орқали хунарамандчилик, косибчилик кўникмаларини ҳосил қилиш. Улар ёрда-

мида сотув учун маҳсулотлар тайёрлаш, меҳнат дарсларида дурдорлик, сопол буюмлар тайёрлаш, кейинчалик уларни мактаб савдо расталарида сотишни уюштириш.

Эскирган китобларни ярқоли ҳолга келтириш, кубухоналарни юритишга кўмаклашиш, ноёб дурдона асарларини излаб топиш ва ўқув дарсликларига эҳтиёткорона муносабатда бўлишдан иборат.

ФАОЛИЯТ ЙЎНАЛИШИ:

МЕҲР-ШАФҚАТ

ФАОЛИЯТ ШИОРИ:

МЕҲРИБОНЛИК - ТУГАНМАС БОЙЛИК

ФАОЛИЯТ МАЗМУНИ:

ХОТИРА ВА ҚАДРЛАШ

Ёлғизлар, беморлар, кекса ногиронларга уйларида ижтимоий-маиший ёрдам кўрсатиш. Озиқ-овқатлар, дори-дармонларни етказиб бериш. Уйларида супириб-сидириш, таъмирлаш, соғломлаштириш муассасаларида ва уй интернатларида, шунингдек, ногирон болалар ва ўсмирлар уйларида концертлар уюштириш. Болалар касалхоналарида палаталар ўртасидаги ўйинлар, рақслар, расмлар, деворий рўзномалар танловларини ўтказиш. Ногиронларнинг туғилган кунларини нишонлаш. Махсус интернатларда қизиқишлар бўйича тўгараклар, клублар тузишга ёрдам бериш. Қариялар ва ёлғизларни оталиқ ташкилотидан шартнома асосида ишлаш. Ўз оталиқларнидаги касалхоналар учун доривор гиёҳлар йиғиш. Кутубхоналарга ташриф буюриш имкониятидан маҳрум бўлганларга китоб етказиб беришдан иборат.

ФАОЛИЯТ ЙЎНАЛИШИ:

ЭКОЛОГИЯ

ФАОЛИЯТ ШИОРИ:

ТАБИАТ БУТУН БОРЛИҚНИ АСРАГАЙ

ФАОЛИЯТ МАЗМУНИ:

ТАБИАТ ВА ИНСОН

Ўзбекистоннинг табиатини ва атрофни муҳофаза қилинувчи миллий боғлар, кўриқхоналар, табиат ёдгорликларини ўрганиш. Табиат ва маданият бойликларининг ахволи тўғрисида ғамхўрлик қилиш. Доимий равишда тевақатроф, сув-атмосфера, ўсимликлар ва ҳайвотот дунёсининг аҳолини,

ҳўжалик фаолияти тўғрисидаги ўзгаришларни кузатиб борилади. "Қизил китоб"га киритилган ҳайвонлар ва ўсимликларни асраш. Ўзи яшаб турган ҳудудни ҳамда мактаб атрофини кўкаламзорлаштириш. Синф хоналарини тозаллигини назорат остига олишдан иборат.

ФАОЛИЯТ ЙЎНАЛИШИ:

САЛОМАТЛИК

ФАОЛИЯТ ШИОРИ:

СОҒ ТАНДА - СОҒ АҚЛ

ФАОЛИЯТ МАЗМУНИ:

ЯХШИ ДАМ - МЕҲНАТГА ҲАМДАМ

Ёш авлодни жисмоний соғлом ва баркамол бўлиб вояга етишишлари учун интилиш, шахсий гигиенага амал қилиш. Бадантарбия машқларига ўргатиш. Болалар ўртасида турли миллий спорт ўйинларини омма-лаштириш, жисмоний тарбия дарсларига қатнашишини, фаоллигини ошириш, бўлажак спорт юлдузларини тайёрлаш. Мактаблараро хотира турнирларини ўтказиш.

Ўз тарихимизни, ота-бо-

боларнинг энг яхши фазилатларини, анъаналарини, урф-одатларини билмаган инсон ўзини комил инсон дейишга ҳаққи йўқ. Сир эмас, ёшларимиз орасида ота-оналарини, туғилиб ўсган тупроғини, ота-боболарининг муқаддас анъаналарини ҳурмат қилмайдиган, маърифатли бўлишга интилмайдиган, енгил-елпи ҳаёт кечирадиган, меҳнатдан бўйин товловчи, умрини беҳуда ишлар билан ўтказадиган ўсмирлар йўқ

эмас. Айниқса, балоғатга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарлик, конунбузарлик ҳолатларини учраётганлиги ташвишлидир. Шу ўринда Абдулла Авлонийнинг "Тарбия биз учун ё ҳаёт - ё момон, ё нажот - ё ҳалокат, ё садоқат - ё фалокат масаласидур" - деган сўзларини эсга олмоқчимиз. Дарҳақиқат, ёшлар тарбиясига жиддий эътибор бермаслик уларни маънавий жиҳатдан соғлом бўлиш-

рига интилмаслик кўзлаган мақсадларимизга эришмоғимизни мушкуллаштиради.

Ўзбекистоннинг порлоқ келажagini белгиловчи ёшларни туғилиб ўсган тупроғига, тарихдан қолган меросларига ҳурмат билан қарайдиган инсонлар қилиб тарбиялаб, шу она Ватанни ишончли қўлларга топшириш ва мана шу ишларни амалга ошириш биз етакчиларнинг асосий вазифамиз бўлиши керак.

Дилором ТОЖИБОЕВА,

Наманган вилояти Тўрақўрғон туманидан Абу Али ибн Сино номли 22-мактаб болалар етакчиси.

ПУЛ - ПУЛНИ ЯХШИ КЎРАДИГАНЛАРНИ ЭМАС, БАЛКИ ПУЛНИ ЎРГАНАДИГАНЛАРНИ ЁҚТИРАДИ

Сиз пули кўп одамни Бой одам деб ўйлайсиз. Шундайми? Уялмай айтаберинг. Чиндан ҳам шунақа. Одамлар қадим-қадим вақтлардан бери пули кўп кишиларни Бой-бадавлат деб ўйлайдилар.

Бунинг сабабини кейинроқ изоҳлаймиз.

Ҳозирча - пул ҳақида суҳбатлашамиз. Ҳа, яна пул ҳақида.

Бир қарашда пул бизга жуда танишдек. Уни биз жуда яхши биладиганга ўхшаймиз. Бу ҳақда биз "Ёш иқтисодчи" саҳифаларида ҳам кўплаб маълумотлар берганмиз. Бироқ пул ҳам сувга, осмонга ўхшайди: уни ҳар кунни кўраемиз, эҳтиёжимиз учун ишлатамиз. Лекин сув остида нималар борлигини, у қаёқдан келиб, қаёққа кетаётганини доим ҳам чуқур ўйлаб ўтирмаймиз. Ёки бошимизда турган осмон не-не сир-синаотларга бойлигини хис қилсак-да, уларни ўрганишга ҳаракат қилмаймиз. Пул ҳам шундай: унинг ҳам бизга қоронғи жуда кўп сирлари бор, қизиқарли томонлари бор.

Бойлик ҳақида гапирганда, пул ҳақида гапирмаслик мумкин эмас. Демак, яна бир бор эсланг: пул жуда қадим замонларда пайдо бўлган. У одамлар табиатда бир нарсаларни шундогича истеъмол қилаверишни истамай қолган чоғда пайдо бўлди.

Тасаввур қилинг: биров ўқ-ёйни мамонтга алмаштирамоқчи бўлса, қанча ўқ-ёй бериши керак бўларди? Ёки битта кетмонга алмаштириш учун қанча туз зарур? Товуғи бор одам бозорга тухум олиб чиқиб, уни битта мол терисига алмаштирамоқчи бўлса-чи? Қанча тухум тўплашига тўғри келган бўларди?

Ниҳоят, қадимги одамлар ўйлаб-ўйлаб умумий алмашув воситаси топганини яхши биласиз. У аввал суяк, сўнг туз, сўнгра металл ва пировард натижада қоғоз-купюр шаклидаги пул бўлди. Бундан ташқари, турли ҳил маҳсулотларга турли ўлчов бирликларини ҳам ўйлаб топишганини унутманг: мева ва сабзавотларга - кило, ғор ва ерларга - метр, квадрат метр ўлчов бирлиги бўлди. Бу - уларнинг оғирлик ва узунлигининг ўлчов бирликлари. Товарлар ва хизматларнинг қиймат ўлчов бирлиги эса пул бўлиб қолди.

Шундай қилиб, ПУЛ - ҚОНУН БИЛАН РУХСАТ БЕРИЛГАН АЛМАШУВ ВОСИТАСИДИР.

"Қонун билан рухсат берилган" дегани нима дегани? Бу дегани шуки, ҳар қандай қимматбаҳо металл ёки чиройли, чидамли қоғоз ҳам пул бўлавермайди. Пул бирликлари намуналарини давлат тасдиқлайди ва улар давлат зарбхоналарида зарб этилади.

Баъзан ниҳоятда уста, расом одамлар пул ёки долларни ўхшатиб сурат-нусхасини ишлайдилар. Лекин шу нусхалар барибир пул саналмайди, бу - жиноят ҳисобланади. Бундай "пуллар"ни "қалбаки пул" дейилади, уни ясаган одамларни ҳар қандай ҳукумат ҳам қамоққа ўтказиб жазолайди.

Агар пулга синчиклаб қарасангиз, унда "Давлат банки билети" деган ёзувга кўзингиз тушади. Мабодо доллардаги ёзувларни ўқисангиз, уларда "Федерал резерв банки" деган иборага кўзингиз тушади. Федерал резерв, бу - Америка Кўшма Штатлари ҳукуматидан қоғоз пул чиқарувчи монополия ҳуқуқини олган хусусий банклар гуруҳидир. Яъни, фақат мана шу банкларгагина пул чиқариш учун ҳукумат рухсат берган.

Пул ҳақида гап борган ерда албатта бир савол пайдо бўлади: нима қанча туради? Товарларнинг қиймати қандай белгиланилади ўзи?

Агар сиз келажакда бизнесмен бўлмоқчи бўлсангиз жуда яқин орада аниқ биласизки, бу жуда муҳим савол. Чунки кўрсатилган хизмат учун ёки ишлаб чиқарилиб, таклиф қилинаётган маҳсулотга аниқ-тўғри нарх қўйилсагина одамнинг иши юришади.

Социалистик мамлакатларда хизмат ва товар-нархини давлат белгилайди: масалан, олманинг нархи фалон сўм, ундан 1 тийин қиммат ҳам, арзон ҳам эмас - вассалом! Бунда баъзан ана шу олмани етиштирган боғбоннинг меҳнати олмага қўйилган

нархга сира мос келмайди. Шунинг учун ҳам бу олма ё боғбонга ёки харидорга қимматга тушади.

Бозор иқтисодиёти шароитида эса нархни бозор белгилаб беради. Бу нима дегани? Тасаввур қилинг: шаҳар бозорида фақат битта одам олма сотяпти. Ўз-ўзидан равшанки, у олмасини қимматга сотади. Агар бозорда 2 киши, 3 ёки 5 киши олма сотса-чи? Табиийки, бу ҳолатда бозорда олма арзонроқ бўлади.

Демак, нарх - таклиф билан талаб орасидаги муносабатда шаклланади. Талаб қанча юқори бўлса, нарх шунча қиммат, талаб қанча оз бўлса, маҳсулотнинг нархи шунча арзон бўлади.

Агар одам бирор корхона очмоқчи бўлса, тадбиркор ўйлаб кўриши зарур: у ишлаб чиқарган маҳсулотга талаб бўладими-йўқми? Талабга таъсир қилувчи омиллар эса жуда кўп. Улардан бири рақобатдир. Масалан, сиз олма сотиш бизнеси билан шуғулланмоқчи бўлсангиз, билингки, саҳрода олмага талаб йўқ, у ерда одамлар ичишга сув сўрайди. Демак, саҳрода олмага эмас, сувга талаб кучли. Сув - қиммат, олма эса арзон туради. Шаҳарда бунинг акси.

Шундай қилиб, пулни давлат чиқаради, қайси хизматчи ва қайси маҳсулотга қанча пул зарурлигини эса бозор белгилаб беради.

Пул қанақа бўлгани маъқул? Қоғозми ё металлми? Бир қарасангиз, бу саволга жавоб бе-

ришда ҳеч қандай муаммо йўқдек. Нима ҳам дейиш мумкин?

Бироқ биз юқорида айтганимиздек, пул - сирли нарса. Уни ишлата бошласанг - пул сарфлашдан ўзингни тия олмайсан. Пул шундай нарсаки, у ҳақида гапира бошласанг, сира ўзингни гапдан тўхтата олмайсан.

Одамларнинг ҳаммасини бой-бадавлат қилиш жуда осондек туюлади. Агар пули кўп одам бой бўладиган бўлса, у ҳолда давлат жуда кўп пул чиқарса-ю, уларни одамларга баб-баравар тақсимлаб берилса, ҳамма тенг бой бўлиб қоладими?

Йўқ, Бундай эмас. Пул - ўзича ҳеч нарса эмас, у шунчаки қоғоз холос. Агар давлат кўплаб пул чиқарса-ю, бу пулларга мос маҳсулот ва хизмат бўлмаса. Бундай ҳолат "инфляция" деб юритилади.

Инфляция жараёнида нақд пуллар ҳаётда - амалиётда мавжуд хизматлар ва моллар билан таъминланмаса, одамлар қўлидаги пулларнинг қадри тушиб кетади. Одамлар қоғоз пулларга ишонмай кўядилар ва худди ибтидоий тузум вазиятига ўхшаб маҳсулотни маҳсулотга алмаштира бошлашади.

Фақат ҳозир тухумни терига алмаштирайдилар, балки (масалан) цементни бензинга, вагонни автомобилга, машинани уйга алмаштирайдилар ва ҳ.к. Бунақа алмашув илмий тилда айтганда бартер, яъни мавозе дейилади.

Бу жараённи ҳукумат қандай қилиб бошқариб туради? Бунинг учун давлат кўлида турли "куроллар" бор. Масалан, давлат айрим корхоналарга, ҳатто маълум тармоқларга пул қарз бериб туради. Бунинг супсидин дейдилар. Солиқлар ҳам ана шундай бошқарув аҳамиятига эга.

Буларнинг ҳаммасидан келиб чиқадиган хулоса шуки, пулнинг қиммати унда неча сўм деб ёзилганига эмас, балки ўша пулга қанча нарса келиши билан белгиланади. Шу сабабли "пулни қиммати кўтарилиб кетди" ёки "тушиб кетди" дейдилар.

Шу ўринда яна бир гапни аниқлаб олинг: "фалон доллар фалон сўм белгиланди" дегани нима дегани? Бунинг маъноси шуки, 1 долларга қана нарса берсалар, унга мос сўмга ҳам ўшанча нарса беради, дегани. Бироқ ҳар қандай маҳсулотни ҳам доллар билан ҳисоблаш тўғри эмас. Халқаро молия бозоридан айрим товарлар ва аниқ келишилган хизматларгина халқаро валюталар билан баҳоланади.

Ҳа, шундай қилиб, сиз бугун пулнинг қиймати ҳақида озроқ тушунчага эга бўлдингиз.

ҚАДР ТОПГАНЛАР

Мамлакатимизда Хотира ва қадрлаш куни умумхалқ байрами сифатида кенг нишонланди. Ана шундай тадбирлардан бири Акмал Икромов туманидаги 197-мактабда ҳам бўлиб ўтди. Кечага уруш фахрийлари таклиф қилинди. Мактаб маъмурияти уруш қатнашчилари ва фронт ортида меҳнат қилган кишиларни меҳр-эъзоз билан йўқлаб, уларга бир пиёла чой устида совға-саломлар улашдилар. Биз эса бу уруш фахрийлари билан савол-жавоблар ўтказдик. Бу саволларга асосан нуроний отахонлар Болтобой ота Қувондиқов, Адҳам ота Ибрагимов ва Акром ота Алимовлар жавоб беришди. Улар урушда бошларидан кечган барча воқеани бекам-кўст сўзлаб беришди. Биз эса катта ҳаяжон ва гурур ила уларни тинглаб,

уларнинг чидамли, мард эканликларига минг мартаба тан бердик.

Улар ҳар бир сўзларида бизга бахтингизга энди сира уруш бўлмасин деб ният қилишди. Сўнг уларни нонуштага таклиф қилдик. Отахонлар ва онахонлар бизни дуо қилиб, аёло ўқишимизда тилаклар билдиришди. Шунингдек, мактабимизда нафақат уруш фахрийлари, балки шу мактаб келажак авлодни тарбиялашда катта ҳисса қўшган мактабнинг собиқ ўқитувчилари, нафақат уруш фахрийлари ҳам эъзозда бўлишди. Мамлакатимизда шундай ишлар, шундай фахрли байрамлар кўпаяверсин. Зеро, бу фақат келажак авлод учун фойдали. Ахир "Ўтмишсиз - келажак яратиб бўлмайди".

Наргиза ШОАБДИЕВА,
Тошкент шахри.

Камина Мавлоно Чархий домла билан шахсан таниш бўлиш, маълум йиллар ҳамхона яшаб, шоир ўғитларидан ҳамда меҳру оқибатларидан баҳраманд бўлиш бахтига муяссар бўлган эдим.

Ушбу шеърим устознинг ўчмас хотирасига бағишланади.

МУАЛЛИФ

СЎЗИМ - ЭЪЗОЗИМ

*Муқимий ҳужрасин чироғин ёққан,
Шу чироқ нуридан оламга боққан.
Эл аро меҳрингиз дарёдай оққан,
Ҳам косиб, ҳам шоир унвонин таққан,
Камтарин, табаррук улуғ устозим,
Сизга бу ёзилган сўзим - эъзозим.*

*Ҳалводек сўзлардан битганда баёт,
Ҳофизлар тилида ёзганда қанот,
Ғазаллар оҳанги мисоли навот,
Ҳуснихат бобида тенг йўқ ҳаттот.
Табаррук, камтарин улуғ устозим,
Сизга бу ёзилган сўзим - эъзозим.*

*Эрта кун отамдан айриган дунё,
Меҳрини тополдим сиздан мен гўё,
Оламнинг ишига бўлиб маҳлиё.
Шаънига айтурман минглаб тасанно,
Камтарин, табаррук улуғ устозим,
Сизга бу ёзилган сўзим - эъзозим.*

*Замонлар бошларга солса-да жафо,
Тарк этмай яшади юракда вафо,
Ватан, халқ ҳурматин айлаган бажо,
Хушбичим, нозиктаъб, қалби мусаффо,
Табаррук, камтарин улуғ устозим,
Сизга бу ёзилган сўзим - эъзозим.*

*Бугун мен бошингиз узра оҳиста,
Турибман, кўзлар - нам, юрагим хаста,
Оёқлар тупроқни босганда аста,
Қабрингиз йўқладим, қўйдим гулдаста,
Сизга бу ёзилган сўзим - эъзозим.*

*Ёш ўтиб кўзларим бўлса-да хира,
Сиз берган ўғитлар ҳамон сершира,
Мендаги буюк бу - мангу хотира,
Қалбимдан руҳингиз ўчмайди сира,
Табаррук, камтарин улуғ устозим,
Сизга бу ёзилган сўзим - эъзозим.*

Салимжон НАЗИРИЙ,

Поп туманидаги 21- мактаб ўқитувчиси.

ИНСОН ХОТИРАСИ - МУҚАДДАС

Мактабимизда Салимжон Назирий деган устозимиз бор. Уларни физика, астрономия фанларидан дарс берсалар-да, ижод қиладилар. Бир неча китоблари чиққан. Шеърлари кўшиқ бўлганлари бор. мен роса ҳавас қилман. Мен ёзган машқларимни кўрсатолмай уялиб юрсам, худди билгандек мендан сўраб оладилар. Маслаҳатлар бериб, мени ҳурсанд қиладилар, қизиқшимни оширадилар.

Мана, мактабимиз ўқувчилари 9 май - Хотира ва қадрлаш кунига атаб деворий газеталар чиқаришди. Улар орасида домланинг "Сўзим - эъзозим" номли шеърини ўқидим. Устозларига бағишланган экан. Ўша куни уни дафтаримга шундайича кўчириб олдим. Уйга келиб такрор-такрор ўқидим. Очиғи, роса таъсирландим. Мен ҳам бундан икки йил олдин вафот этган синфдошим Иқболжон Ҳасановни эсладим. Уни бир мен эмас, барча синфдошларимиз яхши эслайди, кўп гаплашамиз. Мана, икки йилдирки биз ўттизта эмас, 29 та бўлиб қолдик. Унга атаб шеър ёздим. Домланикени ҳам кўчириб, бирга юборяпман. Агар сизларга маъқул бўлса, газетада ўртоқларим билан ўқиб ўтганларни руҳини шод қилолсам жуда яхши бўларди. Салом билан

Фаттоҳхўжа
АБДУМАЛИКОВ,

Поп тумани, А.Жомий номли
21 - мактабнинг 6-синф ўқувчиси.

ЁДИМДАСАН, СИНФДОШ!

(Иқболжон хотирасига)

*Ўтди йиллар кетидан йиллар,
Ҳаёл олиб кетди узоққа.
Сени эслаб йиғладим мен зор,
Боқиб ўша майса, тупроққа.*

*Келганида ҳар йили баҳор,
Эслаймизу кўзимизда ёш.
Кўролмасмиз биз сени зинҳор,
Қайтмас бўлиб кетган синфдош!*

*Отанг қолди армонга боқиб,
Онанг қолди ёшлари оқиб,
Кўзларида аччиқ ёш қотиб,
Армон билан кетган синфдош!*

*Чалинганда сўнги кўнғироқ,
Дилимизни чулғайди титроқ.
Сафимизда йўқсан, бироқ,
Армон билан кетган синфдош!*

*Чақмоқдайин келган бу ўлим,
Яралади бир парча дилим.
Ёзай десам - ёзилмас кўнглим...
Хайрлашолмай кетган синдош!*

*Иқбол эдинг, даврон сурмадинг,
Гул ёшингда ўйнаб кулмадинг,
Синфдошлар билан юрмадинг,
Эрта кетган азиз синфдош.*

*Қалбимизда яшайсан доим.
Жаннатларда юргин илоҳим!*

ЎРИКЗОР

Ўшанда бешинчи синфда ўқирдим. Кўшнимиз Раҳмон бобо яратган ўрикзорга кириб, ҳали малла тус олмаган довуччалардан чўнтақларимни тўлдириб, энди қочаман деганда қўлга тушиб қолдим. "Энди тамом, ўлгудай таёқ есам керак", деб ўйладим. Мен ўйлаганчалик бўлмади, Раҳмон бобо мени ёнига ўтқашиб:

- Ўтир болам, бу ишни қайтиб такрорламагин. Бу довуччалар ҳали пишмаган, есанг тишинг қамашади.

Нон чайнолмай қоласан. Ҳавас учун 4-5 дона узиб есанг, кифоя. Пишганида хоҳлаганингча узиб егин. Шу ниҳолларнинг мевасини барча есин деб ўтказганман, қизим, - деди.

Мана орадан анча йиллар ўтди. Бир куни йўлим тушиб боғ ораладим, аммо Раҳмон бобони учратолмадим. У киши-

нинг вафот этгани эсимга тушди.

Лекин боғ мевалари шундай ҳосил берганки, кишининг кўзи қамашади. Мевалардан узиб, ариқ сувига ювдим-да, еб ҳаёлга чўмдим.

Яхши боғ колар, - деганлари шу эканда. Боғни кўрган, унинг меваларидан татиган киши, албатта, Раҳмон бобони эслайди. Унинг кадоқ қўлларига, меҳнатига тасаннолар айтади. Эртаси куни синфдошлар келишдик. Синфимиз учун ажратилган томорқа ерга ҳар биримиз 1 тупдан мевали дарахтлар ўтказдик.

Зеро, биз ўтказган бу мевалардан кейинги авлодлар баҳраманд бўлиб, биз - синфдошларни эслашар.

Дилдора САЛОМОВА,
Буохро вилояти Ромитан
туманидаги 42-гимназиянинг 10-
синф ўқувчиси.

ҚИЗ БОЛАНИНГ ХУРМАТИ, БАХТИ - УНИНГ ШИРИН ҚЎЛЛАРИДА

рига ўхшамайди. Чунки ҳар бир уй бекасининг ўз нонвойлик санъати бор. Маҳаллаларда бирон издиҳом бўладиган бўлса, маҳалла аҳли дастурхонга қайси хонадондан қандай пиширик чиқинини олдиндан билади. Чунки кимнинг қизини нимага қодирлиги ҳаммага аён. Қизларнинг пазандалик укувлари ишхоналарда, ҳатто уларнинг она-онаси меҳнат қиладиган жамоада ҳам беш қўлдек равшан.

Бу гапларни таъкидлашдан мақсадимиз нима? Гап шундаки, ҳар бир қизнинг эл-юртдаги обрўси бугун, борингчи навбатда, унинг пазандалик маҳоратига ҳам боғлиқ бўлиб қолди. Нега дейсизми? Чунки одам боласи яхши яшай деб меҳнат қилади. Қийна-либ ишлаб топган маблағининг асосий қисми тирикчиликка - қора қозону қорақош тандирга келиб тушади. Катта-кичик, эркак-аёлнинг ана шу топган-тутганлари ўз ўрнида, мазали, лаззатли таом бўлиб дастурхонга келса - бу хонадонда яхши кайфиёт, хузур, барака бўлади. Уй бекасига меҳр ва ҳурмат жўш уради. Агар уй бекасининг "қўли бемаза" чикса-чи? Худо асрасин! Унақа хонадоннинг бири икки бўлмайди. Оила бошлиғидан тортиб кичикинтойларгача уйдан безадилар. Ўчоқбоши эгасига (у қизими, келиними ё онасими - ундан қатъи назар!) ҳурмат-эътибори бўлмайди.

Шунинг учун ҳам ҳар бир бўлажак уй бекасининг пазандалик маҳорати унинг оилада, маҳалла-қуйда, қариндош-уруғлари, меҳнат жамоасида топажак обрў-эътиборининг омили, бир умрлик бахтининг калити, дейиш мумкин. Буни чуқур

англаган оналар уйда, кундалик турмушда қизалоғини доимо озиқ-овқат тайёрлаш жараёнига жалб этадилар. Яхши оналар уни арч, буни тўғра, унни эла, хамирга сут қуй, духовкадан хабар ол каби майда-чуйда топшириқлар бериб, қизини ҳаётга тайёрлашади.

Замон бу борада ҳам азиз оналаримизга янги имкониятларни юзага келтирди. Мактабларда меҳнат, одобнома дарсларида, турли тўғаракларда биз - қизлар ҳар хил таомлар тайёрлашни ўргандик.

Қизиқиб қолиб, шахримиздаги "Машхура" фирмаси ташкил этган 2 ойлик пазандачилик курсига ўқишга кирдим. У ерда қизлар уч гуруҳда таълим олдик, тажриба орттирдик. Ҳар бир гуруҳда 16 нафар қиз-аёллар дўстлашиб кетдик. Ҳада, бир ўчоққа қозон осдик, бир тоғорада ҳамир қордик... Хуллас, опа-сингил бўлиб кетдик. Икки ойда (уйда онамдан ўрганганларимдан ташқари яна) 40 хил таом ва пишириқлар тайёрлашни ўрганиб олдим: "Оққуш қўли", "Юбилейний", "Ромашка", "Китоб" тортлари, оширма манти, чўзма лағмон, гулкарам димламаси... Эҳ-хе, санаб берсам жаҳлингиз чиқиб кетади. Чунки овқатни гапириб меҳмон қилмайдилар, аксинча, меҳмонни ширин-шакар таомлар билан ҳайратга соладилар. Сиз, яхшиси, биз томонларга келиб би-и-ир меҳмон бўлиб кетинг. Хоҳласангиз - уйимизга, хоҳласангиз маҳалламизда, туманимизда бўладиган "Наврўз" ё "Мустақиллик куни" шарофати билан бўладиган тadbирларга ташриф буюринг. Катта дастурхондаги энг чиройли, энг ширин пиширикни есангиз, билингки, у мен дугоналарим билан таёрлаган лаззат бўлади. Ёқтириб қолсангиз, қандай тайёрлашни сизга ҳам ўргатиб қўяман.

**Дилфуза ТОИРОВА,
Тошкент шаҳри,
Миробод тумани.**

Қизи борки хонадонларнинг ҳар бирининг эл-юрт ичида ўзига хос ўрни бўлади. Бирон издиҳом бўлиб қолса, маҳалла-қуй дастурхонга тортилган пишириқларнинг қайси бирини ким пиширганини сўзсиз "таниши"ни биласизми? Тўй-тўйчиқларда ҳатто эркаклар дастурхончи холага: "бизга фалончи-хоннинг меҳмон оши"ни чиқаринг" деб илтимос қилишганини кўрганман.

Тўйга тўёна билан бориш - халқимизнинг азалий урф-одати. Маҳалла-қуйда бирон хонадонда чақалоқ дунёга келса, қариндош-уруғлар, қўни-қўшнилар уни йўқлаб, пиширик чиқаришлари қандай ярашимли. Тўй-тўрқин бўлса, издиҳом-маърака бўлса, биров янги уй қурса, янги қўшни кўчиб келса, ҳайит-арафаларда одамлар бир-бирларини муборакбод этиб йўқлов оши чиқарадилар. Ҳозирги вақтларда йўқловларда иссиқ овқат ўрнида ширин пишириқлар чиқариш одат бўлган. Чунки тайёр овқат совиб қолиши ёки ўша вақтдаёқ истеъмол қилинмаса, исроф бўлиши мумкин. Ширин-шакар пишириқлар эса ҳам ҳаммабоп, ҳам узокроқ вақт сақланади.

Аммо пиширик тайёрлашнинг ўзи бўладими? Ҳатто минг йиллардан бери технологияси ишланиб мукаммаллашган нон ёпишнинг ўзига хос қанча сир-саноати борку. Миллионта хонадонда тандир қизиса, бир хил ундан, бир вақтнинг ўзида, бир хил тайёрланган зуволалардан ёпилган нонлар миллион хил бўлади. Уларнинг шакли ҳам, мазаси ҳам ҳеч қачон бир-би-

Маслаҳат

КЎЗГУНИ ТОЗАЛАШ УСУЛИ

Кўзгу намликни ва қуёш нурини ёқтирмайди. Кўзгуни дераза орқали тўғри қуёш нури тушадиган жойга қўймаганингиз маъқул. Кўзгуни қуруқ юмшоқ латта билан артинг. Бир ойда бир-икки марта сирка (уксус)да хўлланган латта билан артиб туриш керак. Агар кўзгу ярақлаб туришини хоҳласангиз, сувга озгина кўк бўёқ (синька) қўшинг. Чой билан ювсангиз ҳам бўлади.

Пашшалар ўтириб, доғ қилиб юборган кўзгуни яримта пиёз билан артиб, сўнгра совуқ сувда чайиб юбориш керак. Нашатир спирти қўллаш ярамайди.

Кўзгунинг орқа томонини хўл латта билан артиш керак эмас. Унинг чангини аста-секин артиш керак.

Ошхона

ТАОМНИНГ МАЗАСИ - ҚЎЛИНГИЗДА

◆ Шўрвага керакли микдордаги сув билан туз бирга тўла солинади. Уларни бўлиб-бўлиб солинса шўрва бемаза бўлиб қолади.

◆ Пишган таомни иссиқлигида дастурхонга тортиш зарур. Шунда унинг мазаси ҳам, қуввати ҳам ўзида бўлади. Таом пишганидан сўнг ўтган ҳар соатда унинг қуввати кета боради. Масалан, эрталаб тайёр бўлган овқат кечгача қувватининг 50 фоизини, 1 кунда эса 75 фоизини йўқотади.

◆ Қатиқ солинган маставани қайта иситманг. У ачиб қолади. Бундай таомларни, яхшиси, совуқлигича истеъмол қилган маъқул.

◆ Мош, ловия, нўхот сингари дуккакли донларни иссиқ сувга ивитиш ярамайди. Бунда улар таркибидаги оқсил моддаси "куйиб" кетади.

◆ Қайнатма шўрвани суст оловда пиширинг, шунда унинг ранги тиниқ чиқади.

◆ Сабзавотларни тузли сувда қайнатиш зарур. Шунда унинг таркибидаги дармондори (витамин)-лар яхши сақланади.

Учинчи мақола

ВОЗДУШЛАРЛАРНИНГ ВОЗДУШЛАР, АТЛАР КЎЗГА АЭР УЗУНЛИКЛАРНИНГ АТЛАРНИНГ ВОЗДУШЛАРЛАР

Аристотелнинг "Физика" асари юзасидан Абу Райхон Берунийнинг саккизта саволи ва уларга Ибн Синонинг жавоблари (Савол-жавоблар қисқартириб берилмоқда)

САВОЛ: Оқ, юмалоқ, тиниқ бир шишани тиниқ сув билан тўлғазилса, куйдиришда юмалоқ тиниқ тош хизматини (луна демокчи) бажаради. Агар у шиша сувдан бўшатилиб, ҳаво билан тўлғазилган бўлса, куйдирмайди ва ўзида қуёш шуғлаларини тўпламайди. Нима учун сув шундай бўлади, яъни сувли шишада куйдириш кучи ва Қуёш шуғласини тўплаш қуввати пайдо бўлади?

ЖАВОБ: Албатта сув зич, вазмин, тиниқ бир жисм бўлиб, унинг зотида бироз ранг бор. Шундай ҳар бир нарсдан ёруғлик аксланади. Аммо ҳаводан шуъла кучи аксланмайди.

САВОЛ: Бу икки сўзловчидан қайси бирининг сўзи дурустдир. Бири "Сув, тупроқ марказ томонга, ҳаво, олов марказдан четга ҳаракат қилади", деди. Бошқаси "Ҳаммаси (сув, тупроқ, ҳаво, олов) ҳам марказ томонга бўлган ҳаракатда энгилроқларидан ўтиб кетади", деди.

ЖАВОБ: Иккинчи кишининг сўзи нотўғри (фақат сув ва тупроқ марказга интилади, ҳаво эса марказдан қочади)...

САВОЛ: ... Нима учун тиниқ сувнинг тагидаги нарса кўриниб туради, ҳолбуки, кўз нурунинг равшанлиги, тиниқ жисмлардан аксланади, сувнинг сатҳи сайқал (синиқ) ялтироқ-ку?

ЖАВОБ: ...Кўз нури билан кўриш кўз ичидаги нозик, тиниқ сатҳга тутунувчи, у сатҳ ҳамма ранглар ҳолига ўта олувчи, рангларни қабул қилувчи, рангларнинг турини топширувчи жисмга рўбарў бўлиш билан, рангларнинг топширилиш ўринларидир. Табиий жилд рутубати нозик, тиниқ бўлгач, ҳолдан ҳолга ўтади ва рангдан таъсирланади. Энди хол ва воқе шундай бўлса, у ҳам ҳаво жисм бўлиб, рангларнинг кайфиятларининг кўриш хоссаларига топширувчи бўлсалар... тиниқ сувнинг тагидаги нарса кўринади.

САВОЛ: Нима учун Ернинг маълум чораги ободонликка мос бўлиб, бошқа чораги, яъни бир шимолий ва икки жанубий чораги мос эмас, бу чораклар шароити ўша обод шимолий чоракнинг шароитига ўхшайди-ку?

ЖАВОБ: Ерларни ободликдан ман қилувчи сабаблар ё иссиқнинг қаттиқлиги, ё совуқнинг қаттиқлигидир. Аммо иссиқликнинг қаттиқлигига сабаб Қуёш шуғлаларининг тикланиб тутиши ёки у жойларда доимо қуёш шуғласининг ерга ётиқ тушишидир. Шундай жойларда

қуёшнинг кўпроқ кўринмаслигидир. Нообод ерларнинг миқдори ноободликни ҳосил қилувчи иссиқлик ва совуқликнинг миқдорига боғлиқдир...

САВОЛ: Бизнингча, оламнинг ичида ва тошида бўшлиқнинг бўлмаслиги муқаррар бўлгач, нима учун шишанинг ҳавосини сўриб олиб, сувенинг тепасига тўнтарилса, у шишага сув юқорилаб киради?

ЖАВОБ: Сувнинг шишага бу хил кириши, шиша ичида бўшлиқнинг борлиги учун эмасдир. Лекин бунга сабаб шишани сўрганганда шиша ичида бўшлиқ йўқлиги учун, шишадан ҳавонинг чиқиши мумкин бўлмай, сўриш шиша ичидаги ҳавога кетма-кет мажбурий ҳаракатлар пайдо қилади ва бу кетма-кет туртки ҳаракатлар шиша ичидаги ҳавони қизитади. Бу қизишлик кенгайиш пайдо қилади ҳамда бу ҳаво кенгайгач, кенгроқ жой талаб қилади. Ночор шиша тўлиб, ортиқча ҳаво ундан чиқиб кетади.

САВОЛ: Фараз қилайлик, а, б, ж, д тўрт сатҳ мана бу шаклда бўлсин.

У сатҳларнинг ораларидаги чизиқлар кенглиги йўқ, яъни мавҳум бўлсин, у сатҳлар

бир-бирига тегиб турсин, ҳолбуки сатҳнинг узунлик ва кенгликдан бошқа ўлчови йўқ. Агар "а" сатҳ узунлиги билан "д" сатҳга, кенглиги билан "ж" сатҳга тегиб туриса, "д" сатҳга нима билан тегади? Маълумки, бир-бирига тегиб турган нарсаларнинг ораларида бир нарса бўлмайди.

Энди "а" сатҳ "д"га тегиб турса, "ж" сатҳ "д" сатҳга қандай қилиб тегади?

ЖАВОБ: Аммо сатҳнинг узунлик ва кенглигидан бошқа ўлчови йўқ деган сўзнинг ҳақида тўхталиб ўтмоқчиман. Маълумки, сатҳда узунликдан бошқа бир жиҳат йўқдир. Сатҳларда кенглик йўқ, кенглик чуқурликдир. Маълумки, агар сатҳнинг кенглиги бўлса, у кенгликнинг яна бир кенглиги бўлиб, яна унга бир кенглик лозим бўлиб, бу лозим бўлиш ниҳоясизланиб кетади, бу мумкин эмасдир. Энди албатта "а" сатҳнинг кенглик жиҳати билан "ж" сатҳга тегиши мумкин эмас, балки агар, тегиши лозим бўлса, узунлик жиҳати билан тегади, чунки сатҳнинг узунликдан бошқа жиҳати йўқдир.

Аммо бир-бирига тегиб турган нарсаларнинг ораларида бошқа бир нарса бўлмайди, деган сўзнинг нотў-

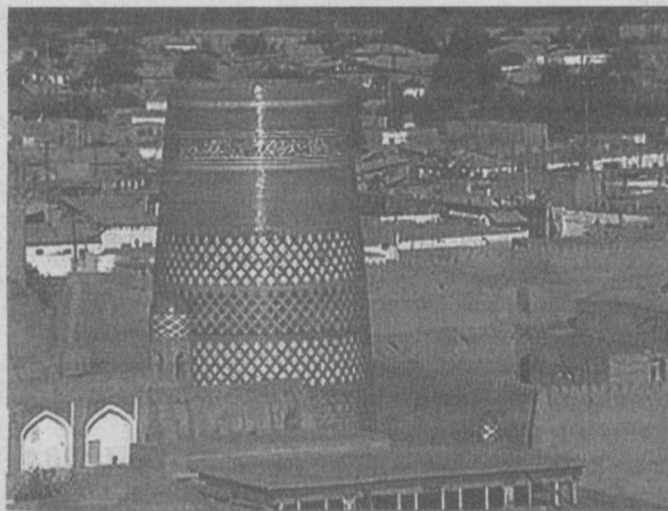
ри сўзлардандир. Албатта, иккита бир-бирига тегиб турган нарсаларнинг ораларида умумий бир ажратувчи бордир...

САВОЛ: Агар жисмлар иссиқлик билан кенгайса ва совуқлик билан торайсалар, бутун кўзалар ва бошқа идишларнинг синиши, ичидаги нарсаларнинг кенгайиши сабабидан бўлса, нима учун ичида сув яхлаб қолган идиш ёрилади, синади?

ЖАВОБ: Жисм совиши билан кичикроқ жой олгач, идишда бўшлиқ пайдо бўлади. Натижада совуқлик идишни синдирадигандир.

САВОЛ: Нима учун ях сув юзида бўлади, ҳолбуки ях совуқлик билан қотиш сабабли ер табиатига яқинроқ эди?

ЖАВОБ: Сув яхлаган вақтда сувда ҳаво бўлакчалари қамалиб қолиб, яхни сув тагига чўкишдан сақлаб қолади. Бу сўз сен сўраган саволларнинг ҳаммасига жавобдир: Агар бу фасллардан бирортаси сенга мушкул бўлса, қайтадан изоҳ талаб қилиш билан менга миннат ва эҳсон қилишинг вожиб бўлади. Шунда мен бу масалаларни изоҳ қилиб, сенга юборишни тезлатаман.

Биз юқорида шохиди бўлган савол-жавоблар бундан минг йил олдин 25 ёшлик Беруний билан 18 ёшлик Ибн Сино тафаккурига мансубдир. Ёзишмалар мазмунидан англашилиб турибдики, улар болалигидаёқ дунё фани, хусусан, юнон олимлари асарларини батафсил ўрганганлар.

Беруний қадимги замоннинг гениал мутафаккири - Аристотель асарларини ўрганар экан, жуда кўп шубҳали фикрларни топади. Кўпгина масалаларда у Аристотель фикрларига қўшилмайди. Ибн Сино эса тамомила Аристотель таълимотлари таъсирида эди. Шунга қарамай, Ибн Сино жавоблари жуда ўринли ва ўзига хосдир.

Берунийнинг: Марказдан қочувчи ва марказга интилувчи кучларнинг тенглиги, табиат (олам)нинг доимий ўзгарувчанлиги ("Тонг юлдузи", 11-18 май сонларига қаранг); жисмларнинг чексиз бўлинувчанлиги ҳақидаги назариянинг нотўғрилиги, яъни бўлинмайдиган заррачалар (атомлар) мавжудлиги хусусидаги назариянинг тўғрилиги; бизнинг оламга нисбатан ҳаракат йўналиши

ўзгача бўлган ва қандайдир тўсиқ билан ажралган ўзга моддий олам мавжудлиги (у мазмунан антик олам тушунчасига мос келади) ҳақидаги фикрлари диққатга сазовордир. Осмон сфераси шар шаклида эмас, балки эллипсоид ёки линза шаклидадир, иссиқликнинг ҳаракати, совуқликнинг тинч ҳолатига мос келиши ҳақидаги фикрлари ҳам қимматлидир. Ўрта асрнинг буюк олими иссиқлик олиб келувчи ёруғлик табиатини, моддаларнинг агрегат ҳолати ўзгаришларини, бир муҳитдан бошқа муҳитга ўтишда нурларнинг синиши табиатини шарҳлаб беради. У исиган ҳавонинг юқорига кўтарилиш сабаби унинг солиштирма овирлиги кичик эканлигидадир деб тушунтирди, бўшлиқнинг мавжудлигига далил келтириб исботлайди, ҳар қандай жисм, масалан, муз ҳам совиганда тораймаслигини айтади.

Бу масалаларда Беруний Аристотель таълимотидаги қарама-қарши жиҳатларни ошкор этади ва ҳозирги фан нуқтаи назаридан табиат ходисаларини анча тўғри изоҳлайди, бу ҳол олим муҳокамаларининг ўткирлигини, мураккаб табиат ходисаларининг ўткирлигини, мураккаб табиат ходисаларини изоҳлашда ўзига хос йўл тутганлигини кўрсатади.

Ғ.Е.Умаровнинг «Абу Райхон Беруний, Николай Коперник ва ҳозирги замон фани» (Тошкент, "Фан" нашриёти, 1973й.) асарида бу таълимотлар батафсил ёритилган).

Ўқувчиларни ўзига шайдо қилиб олган бу савол-жавобларнинг тўла матнини ҳамда араб тилидаги асл нусхасини кўриш иштиёқида бўлганларни Ўзбекистон Фанлар Академияси Асосий кутубхонаси захирасида сақланган Тошкентда 1950 йилда чоп этилган "Беруний билан Ибн Синонинг савол-жавоблари" китоби (А.Абдурахмонов ва А.Расулов таржимаси)ни ўқишни тавсия қиламиз.

Нашрга тайёрловчи
Муҳаррама ПИРМАТОВА.

БИЗНИНГ ГАЛАКТИКАМИЗ “ҚУШНИЛАР”ИГА ТАЪСИР ЎТКАЗМОҚДА

Австралиялик олимларнинг фикрича, бизнинг Галактикамиз ўз қўшнилари “емирмоқда”. Катта ва Кичик Магеллан Булут галактикалари бизнинг галактикамиз гравитацияси кучи

таъсирида айланадилар ва тортишиш кучи натижасида нисбатан майда қисмларини итқитадилар, яъни галактикалар бир-бирига ўзаро таъсир қиладилар. Бу, ўз навбатида, уларни ривожлантиради ҳам.

- Инсоният эса бу таъсир натижасида янги-янги юлдузлар пайдо бўлиши асрорларини ўрганишга интилиш билан овора, - дейди доктор Б.Гибсон. - Магиллан Булутлари билан бизнинг ораимизда эса 160-190 минг ёруғлик йилига тенг масофа бор”.

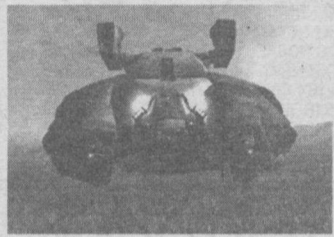
ЕНГИЛ АВТОМОБИЛЛАРНИНГ... ТОМОҒИ ТОРТИБ ҚЎЙИЛДИ

Маълумки, Швейцария ўзининг гўзал табиати, муссаффо об-ҳавоси билан оламда машҳур. Бу мамлакат ўзининг ноёб экологик тозалигини XXI асрда ҳам сақлаб қолиш чораларини кўрмоқда.

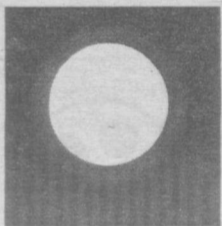
Янги асрда ҳар қандай машинага ҳам бу гўзал мамлакат кўчаларида юриш насиб этавермайдиган бўлди. Унинг худудида “чо-пиш”ни орзулайдиган енгил автомобиль соатига 7,5 литрдан ортиқ бензин “со-чиш”га ҳаққи йўқ. Ҳозирга-ча бу сўлим диёр бағрида

енгил машина соатига 8,95 литр бензин сарфлашга ҳаққи эди.

Демак, дунё автомобил-созлигининг энг тараққий этган машиналари, яъни бензинсиз кун кўра оладиган ёки озгина бензинга тўядиган машиналаргагина Швейцария бағри очиқ бўлади.

ОЙ - НИМА?

Ой - сайёра, Ернинг йўлдоши. У Ер шари атрофида, Ер эса ўз навбатида Қуёш атрофида айланади. Ой 29,5 кеча-кундузда Ер атрофини бир марта тўлиқ айланиб чиқади. Шу билан бир вақтда, у ўз ўқи атрофида ҳам айланади. Шунинг учун ҳам биз Ойнинг фақат бир томонини кўра-миз. Аммо 1959 йилда учирилган учиш аппарати Ойнинг биз шу вақтгача ҳеч қандай тасаввурга эга бўлмаган орқа тарафини суратта туширишга муваффақ бўлди.

Ой - ўлик осмон жисми, унда на атмосфера, на сув йўқ. Бинобарин, унда ҳаёт бўлиши ҳам мумкин эмас.

Ой нури Қуёшдан келатган ёруғликнинг заиф аксидир. Шунинг учун ҳам у бир ой давомида ўз қиёфасини кўп марта ўзгартирадиганга ўхшаб кўринади.

Қуёш Ойнинг орқа томонини ёритганда, у бизга кўринмайди. Ой - нисбатан чоғроқ сайёра. Унинг диаметри Ерникига нисбатан 4 марта кичик. Ердан Ойгача бўлган масофа - 384400 км.

1969 йил 20 июлдан 21 июлга ўтар кечаси америкалик астронавтлар Армстронг ва Олдрин Ойга қадам қўйишди. Бу парвоз ва автоматик кемалар ёрдамидаги кейинги тадқиқотлар Ой тупроғидан Ерга намуна олиб келишга ва бу йўлдош ҳақида кўп нарсаларни билиб олишга имкон берди.

ЕТИМ, НОҒИРОН БОЛАЛАРГА ДАРМОН-ДОРИЛАР

Россия Болалар фонди хайрли бир ишга қўл урди. “Уайтхол интернешнл” фирмаси бу фондга “Болалар центриуми” номли дармондорилар мажмуини совға қилди. Қиш бўйи толиққан бола организми бу дармондори (витамин)ларни 2 ой истеъмол қилса, куч-қувватга киради.

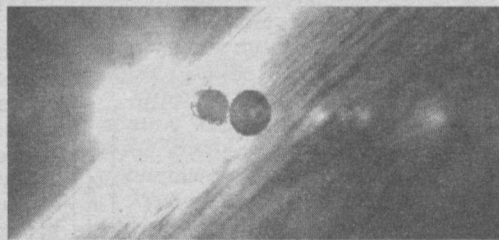
Мазкур хайрия воситаси Россиянинг 19 худудидаги 50 минг нимжон болага қувват бағишлайди. У мамлакатдаги болалар уйлари, интернатлар, кўр ва кар болалар мактабларига совға қилинди.

Лекин... қўл билан берганга қуш тўймас, деган гап бор. Бугун Россияда 540 минг етим бола бор, улар - оч-наҳор яшашпти. Ноғиронлар сони эса 600 мингдан ортиқ!

Суратдаги машина у қайси мамлакатда ишлаб чиқарилади ва унинг маркасини топинг.

ЕРНИНГ ОФИРЛИГИ ҚАНЧА?

Оддий сўз билан айтганда, икки жисмнинг ўзаро тортишиши уларнинг массаси ва ўртасидаги масофага боғлиқ. Нарсалар қанча катта бўлса, улар бир-бирини шунча катта куч билан тортиди. Улар бир-биридан қанча олисда бўлса, бу куч шунча кичик бўлади.

Ернинг вазни қуйидагича ўлчанади: кичкина бир юк ипга осиб қўйилади, сўнгра бу юкнинг ҳолати ўлчанади. Ўша юкнинг ёнига бир тонна кўрғошин қўйилади. Юк ва кўрғошин ўртасида тортишиш пайдо бўлади, натижада юк бироз четга оғади. (Бу оғиш амалда 0,000 02

ҚОРА ДЕНГИЗ БЎЙЛАРИДА “АРТЕК” БОР ҲАМОН

Болалар! Сиз ота-онангидан бир “Артек” деб номланган машҳур халқаро болалар оромгоҳи ҳақида эшитгансиз. Бизга кўнги-роқ қилиб, кўгина болалар ҳозир ҳам Қора денгиз бўйидаги ўша “Артек” бор ё йўқлигини сўрашади. Шу илтимосларга биноан оромгоҳ ҳақида қисқача маълумот берамиз.

Қора денгиз соҳилида “Артек” деб номланувчи болалар оромгоҳи ҳозир ҳам бор. У Украина республикаси тасарруфида.

- “Артек”нинг эшиги дунёнинг ҳамма болалари учун очиқ, - деб ёзади оромгоҳнинг бош директори, Украина Президенти ҳузурдаги Ёшлар Кенгашининг аъзоси Михаил Сидеренко. - Энди у болаларни лоқайдлик, руҳий қашшоқликка, сиёсий фарқланишлардан асровчи худуд саналади.

“Артек” йил бўйи ишлайди. У ерда болалар қизиқишларига қараб гуруҳ-гуруҳларга бўлинадилар ва махсус дастурлар асосида тарбияланадилар.

Бола шахси уйда 25 фоизга, кўчада 65 фоизга шаклланади. Бироқ “Артек”чиларнинг айтишларича, бу ерда дам олган бола шахсияти 95 фоиз шаклланади экан.

“У ҳолда бу оромгоҳ унча машҳур бўлмай қолганининг сабаби нимада?” деган саволга “Артек” директори шундай жавоб берди: “Биз педагогик маҳсулот сотишга ўтганмиз. Бизнинг широкимиз ҳар бир болага индивидуал ёндошиш. Бу ўзига хослигимиз бизнинг дунё миқёсида рақобатбардошлигимизни таъминлашига аминман. Айниқса, ҳозирги бозор иқтисодиёти даврида боласи билан шуғулланишга ота-оналарнинг вақти йўқ. Биз эса дунёга хайрат тўла қалб билан талпинаётган 14 ёшли ўсмирни ардоқлаймиз, қалбига қулоқ соламиз”.

мм.ни ташкил қиладди. Шунинг ўзиёқ ўлчов қанчалик аниқ бўлиши лозимлигини кўрсатади).

Олимлар бундай ўлчашлардан кейин математика ёрдамида Ернинг вазнини ҳисоблаб чиқишди. Улар Ернинг вазнига нисбатан тортиш кучини ўлчашди ҳамда бир тонна кўрғошин осиглиқ турган юкни ўзига тортишини ўлчашди. Ҳисоблаб чиқилган нисбий фарқ Ернинг массасини кўрсатади.

Масса нимадан ҳосил бўлади? Унга қаттиқ тоғ жинсларидан иборат қобик, мантия деб аталадиган қаттиқ жинслардан иборат қатлам, сўнгра ички қисм - ядро киради.

A B C

D E

F G

Қайси шакл бу ерда ўринсиз

Пастки қатордаги қайси бир шакл юқорини давом эттиради?

A B C

D E F

Доира ичигади қайсидир айлана келгинди. Уни топинг

Пастки қатордаги қайси бир шакл юқорини давом эттиради?

A B C D E

Пастки қатордаги қайси бир шакл юқорини давом эттиради?

A B C

D E

Сўроқ белгиси кўйилган квадрат ўрнига пастдаги квадратларнинг қайси бири тўғри келади?

A B C

D E F

ЭҲТИРОМ

Ўтмишда бизда китоб босиб чиқарадиган бирон-бир матбаа бўлмаган. Ҳар қандай китоб мутлақо қул меҳнат натижаси улароқ яратилган. Яъни, қўл ёзма ҳолида тайёрланган ва тарқалган. Қоғоз ихтиро қилинмаган вақтларда китоб сополларга, кийик, қўй, эчки, бузоқ, айиқ сингари ҳайвонларнинг терисига битилган. Чунончи, қадимги аждодларимиз ақл-идрокиннинг буюк ифодаси Авесто (эрамиздан олдинги VIII—VII асрлар) икки юзта кийик терисига битилган экан. Шу боисдан китоб битган олим ва шоир, тарихчи ё табиб эл юрда қанчалик ҳурмат ва эътибор қозонса, қўл ёзмани китоб ҳолида тайёрловчилар — қоғозрез, уни кучирувчи — ҳаттот, бевзоччи — саҳифаловчи, расм ишловчи—мусаввир, жилдловчи — мужаллив ҳам шунчалик обрў-эътиборга лойиқ саналган. Ўз замонасининг чуқур билимдонлари ва маданий кишилари ҳисобланганлар. Эл орасида уларнинг нуфузи катта бўлган. Китоб ёзувчи ва уни тайёрловчилар билан бир қаторда китобсеварлар, китоб асровчи ва сотувчилар ҳам чуқур эҳтиром ва меҳр-оқибатга сазовор бўлганлар. Улар ҳақида қўшиқлар айтилган, афсоналар тўқилган.

Ҳа, кишилар ҳаётида китоб беқиёс қадрли бўлган.

РУҲИМДАГИ ЕНГИЛЛИК

Дунёга келган ҳар бир инсон узидан яхши ном қолдириб кетишни истаиди. Кимдир қобил фарзанд, кимдир сарою-қасрлар ва яна кимдир улмас асарлари билан ном қолдиради, ҳар бир номнинг ортидан биз авлодларга меҳр нури балқиб туради.

Ўзининг машҳур асарлари билан ном қолдирган Жек Лондонни ҳамма билса керак. Мен яқинда унинг «Уч қалб» номли романини ўқиб чиқдим. Бу саргузашт роман ўзининг қизиқарлилиги билан мени мафтун этди. Ҳатто ёзувчининг ўзи асарнинг сузбошида асар воқеаларининг шиддатли тусда эканлигига иқрор бўлган эди.

Романнинг бош қаҳрамонлари доимо кўз унгимда бўлди. Асар воқеалари асосан уч қаҳрамон ўртасидаги ҳиссий муносабатлар, атрофдаги баъзи кишиларнинг қаллоблиги ҳақида боради. Аиниқса, умрбоқий сеғги асарга узгача руҳ бағишлайди. Инсоннинг қалби адашмас экан. Кўз ҳам ўз яқинла-

рини беҳато таъқиб этар экан. Асарни ўқир эканман шундай ҳулосага келдим. Агар Леонсия билан Генрининг соф муҳаббати тақдир тақозоси билан ака-сингиллик муносабатига айланиб кетган бўлса, Френсиснинг жавобсиз муҳаббати галаба қозонди. Бу ҳодисага муфассал тўхталсам: Чунки асар билан таниш бўлмаган одамга юқоридаги фикрларим гаиритабиий туюлиши мумкин.

Генри ва Френсис Морганларнинг қарама-қаршилик билан бошланган муносабати кейинроқ мустаҳкам дустликка айланади. Френсис Леонсияни қанчалар севмасин, Генри ҳақиқатда севганини ошкор қилмайди. Бечора Леонсия бир-бирига бир томиқ сувдек ўхшаш бу барно иигитларнинг қайси бирини севишини билмай хайрон. Леонсиянинг қалби негадир Френсисга тортади, кўзлари эса Генрида. Ҳарб малагининг шайдоси бўлиб бу икки иигит аслида қариндош бўлиб, Генри Леонсиянинг акаси бўлиб чиқади. Муҳаббатга ошно юрак Френсисни танлаб янглишмаган эди.

Улар орасидаги дустлик, қариндошлик иллари билан мустаҳкамланади.

Уларнинг кўнглидаги қарама-қаршилик, зиддиятлар шундай моҳирлик билан тасвирланганки, беҳаттиёр воқеаларга киришиб кетганингизни сезмай қоласиз. Уларнинг бошига қулфат тушса, сабрсизлик билан ҳаракат қилиб қийинчиликларни бартаф қилгим келади. Воқеалар ривожини шунчалар шиддатлики, мен ҳам шундай тезликда қандай ўқиб тугатганимни сезмай қолдим. Китобни қачон бўлмасин яна бир марта ўқиб чиқаман, деб аҳд қилдим. Руҳимда шундай энгиллик тудимки, ҳеч бундай завқ ҳис қилмаганман. Бадиий асар менда кучли таассурот қолдирди.

Муқаддас ЭРАЛИЕВА,
А. Навоий номидаги
Республика нафис санъат
лицейи ўқувчиси.

ЎТМИШ

Бир кишининг учта ўғли бўлиб, ўлими яқинлашгач, топган тутганларини тақсимлаб берибди-да, шундай дебди:

— Сизларга бир ҳовуч тилла, сурувдаги кўй-қўзилар ва бир даста китоб қолдирмоқчиман. Ким нимани танлайди? Марҳамат олсин!

Катта ўғил отасининг сўзи тугар тугамас, ўзини тиллага отибди, ўртанчаси сурувдаги кўй-қўзиларни олибди. Кичик ўғилга китоблар қилибди. «Менга шулар ҳам етади», дебди-да, уларни мутолаа қилишга тушиб кетибди. Катта ўғил бойлигимга бойлик қўшилади, деб олтинларни бир савдогарга бериб, суд-хўрлик йўлига ўтиб олибди. Ўртанча ака кўй — қўзиларини кўпайтиришдан бошқани ўйламабди. Аккалари: «Қуруқ қоғоздан не фойда?» деб кенжа укаларини мазаҳ қилишиб, унинг устидан кулишибди. Аммо ука уларнинг гапига парво ҳам қилмай, ҳамма китобни ўқиб чиқиб-

ди. Лекин бойлигига ҳеч бойлик қўшилмабди. Катта аккалари кундан кунга бойиб, ошиб-тошиб кетаверишибди. Шу орада юртни ёв босиб ҳамма ёқни ағдар-тўнтар қилиб юборибди. Катта ака олтинларини беришдан бош тортган экан, бундан дарғазаб бўлган подшо уни зиндонга ташлатибди. Кичик уканинг кўй-қўзилари билан лашкарини боқибди. Кичик ўғил: «Менинг шу китобларимдан бошқа бойлигим йўқ!» — деган экан, подшо уни дорга торттирмоқчи бўлибди. Шунда вазир: «Бу болада бир гап бор», дебди-да, ўртага тушиб болани олиб қилибди. У билан савол-жавоб қилибди. Бола вазир ва бошқа барча уламоларнинг саволларига аниқ ва пухта жавоб берибди.

Китоб кўрган доно экан-да. Шунда вазир подшога:

— Бу бола китоб ўқиган донишманд экан. Донишмандга ўлим йўқ, мабодо уни ўлдирсангиз бошқаларда намоён бўлади, сиз эса тоабат тавқи лаънатга қоласиз, — дебди-да, боланинг гуноҳини сўраб олибди... Подшо уни юртга бошлиқ этиб тайинлабди. Йигит китоблардан олган ақл-идроки билан иш тутиб, юртда адолат ўрнатибди.

500000...

Ҳозир оламда нима кўп — китоб. Ҳа, ҳозирги замон киши китоб асрида яшамокда. Социологларнинг аниқлашича жаҳонда ҳар куни ролпа-роса ярим миллион китоб босилар экан. Бунинг устига бениҳоя кўп журналлар, альманахлар, рўзномалар ва бошқа ахборот воситалари нашр қилинади.

Шунчалик кўп китоблар орасидан ўқиш учун зарур бўлган китобларни қандай танлаб олиш мумкин?

Бунда бизга ота-онамиз, ака-опаларимиз, ўқитувчиларимиз, хусусан, беминнат хизмат кўрсатувчи кутубхоначилар ёрдамга келишади, албатта. Шу боис катта ёшдаги китобхоналарнинг биринчи навбатда, кутубхоначиларнинг бу йўналишдаги кўрсатмаларига, панду-насихатларига қулоқ солмоқ ва унга амал қилмоқ лозим.

Шундай қилиб, ота-оналарингиз ёхуд ака-опаларингиз ҳозиргина ўқиб чиққан китобларининг яхшилигини таъриф-тавсиф қилиб, уни ўқиб чиқишни тавсия қилдилар.

Баъзи китоблар ҳақида эса ўқитувчи сузлаб бериб, у билан танишиб чиқишингизни айтади.

КУТУБХОНАЧИ

Энг олижаноб фахрли касб эгаси — кутубхоначида гап кўп. У, беним равишда китобхон, яъни сен билан ишлаш, сенинг китобхонлигини ўрганиш, сенда китоб ўқиш маданиятини устириш, ўқишингга раҳбарлик қилиш кабилар билан шуғулланади. Бу деган сўз — китобхоннинг китобга бўлган эҳтиёжи ва майлини ўрганиш, китобхон талабларига жавоб бериш, китобларни, хусусан, янги китобларни тарғиб қилиш, тавсия этиш, қисқаса, сенга, сенинг дустингга кутубхонада ва кутубхонадан ташқарида хизмат кўрсатишни ташкил этиш, унинг қонун-қоидаларини ишлаб чиқиш демекдир. Кутубхоначи тагин: сенинг китоб ўқишингни янада яхшилаш мақсадида турли-туман тадбирлар, суҳбатлар, китобхонлик конференциялари ва библиографик обзорлар ўтказади.

Шундай қилиб, китоблар океани-

да адашмай сузиб юришингни, яъни минг-минглаб китоблар орасидан энг муҳими, ўзингга кераклигини ёхуд энг яхшиларини топиб олишга ана шу заҳматкаш кутубхоначилар сенга энг яқин ёрдамчидир.

ЎҚИШ МАДАНИЯТИ

Ҳўш, шундай қилиб, ўзингга зарур китобни ажратиб олдин ҳам, дейлик, аммо, ўқиш маданиятини яхши эгаллаб олмасанг, унинг ҳеч қандай аҳамияти бўлмайди. Китоб ўқиш маданиятини чуқур ва атрофлича билиб олиш ва унга ҳамма вақт амал қилиш эса жуда катта аҳамиятга молик. Бу кўпроқ сенинг ўзингга ҳам боғлиқдир.

Китоб танлаш қанчалик қийин бўлса, уни ўқиш ҳам шунчалик меҳнат талаб қилади. Шундан келиб чиқиб барча китобхонда китоб ўқиш маданиятини бир хилда таркиб топган, дея олмаймиз. Чунки, Гёте айтганидай, китоб ўқиш бир умр ўрганиладиган машғулоти. Яхшиси, озгинаю созгина ўқиб, китобларнинг мазмунини, бу китоблардаги одамларнинг характери ҳақида кўпроқ ўйлаш зарур, китоб яхши деб ҳисобланса, нимаси яхши — шуларни мустақил баҳолашга интилиш, у ҳақда туғилган мулоҳазаларини ён дафтарга ёзиб бориш керак.

Китобни тартибли, мақсадли ўқиш лозим. Кўринган китобни шунчаки ўқиш керак экан-да, деб ўқиб кетаверишдан тийилиш лозим.

Кучада кета туриб, ўринда ётган ҳолда, машинада, трамвай-троллейбус ва от-ўловда мутлақо мутолаа қилманг. «Қизиқ экан» деб тунги билан ўқиб ҳам чиқманг, эртасига кун билан лоҳас бўлиб юрасиз. Дастурхон устида ўқиб, ванна ёки ҳожатхонада мутолаа қилиш қанчалик одобсизлик ҳисобланса, китобни кўнт ва диққат билан мағзини чақмасдан, уқмасдан ўқиш ҳам китобга шунчалик ҳурматсизликдир. Шу боис китоб ўқиш маданиятини чуқур билиб олиш ва унга амал қилиш ҳар бир ўқувчининг бурчи.

ЯХШИ КИТОБ ҚАТЛАМА

Намунча юпқа бўлмасанг?, — деди Қалин китоб Митти китобга.

— Ўзинг намунча семизсан? Тўзинг камроққа ўхшайди. Мендан озроқ туз олсанг бўлармиди?, — деди юпқа китоб.

Қиссадан ҳисса:

Яхши китоб қатлама,
Ёмон китоб атала.

«ЎТМИШДАН ЭРТАКЛАР» ЎҚИМОҚҚА ЭТАКЛАР

Наргиза менинг яқин дугонам. У мулойим, одобли қиз. Фанлардан ҳам яхши баҳоларга узлаштиради. Оддий, озода кийинади. Дарслик ва ўқув кўроллари тартиб билан тутаяди. Тез-тез мактаб кутубхонасига кириб туради. Бадиий китобларни ўқишни севади. Шу сабабли унинг нутқи равон, тили бой, Наргиза Абдулла Қаҳорнинг: «Ўтмишдан эртақлар», Х. Тўхтабоевнинг: «Сариқ девни миниб», «Ширин қовунлар мамлакатида» китобларини ўқиганлигини айтиб, таассуротларини сузлаб берди. Унга менинг жуда ҳавасим келди. Мен ҳам кутубхонага аъзо бўлдим. А. Қаҳорнинг: «Ўтмишдан эртақлар» китобини олиб ўқидим. Бу китоб менда чуқур таассурот қолдирди. Ўтмишда халқимиз оғир, аянчли ҳаёт кечирганини, болалар учун ўқиш ва билим олишга, шароит бўлмаганлигини билиб қайғурдим. Биз

бугунги кунда барча имкониятларга эгамиз. Ҳар бир ёш ўзи севган касби, ҳунарини эгаллаши мумкин. Мақсадга етишиш учун пухта ўқиш ва ўрганиши керак.

Яқинда мактабларда ўқув йили тугаб ёзги таътил бошланади. Дугонам Наргиза билан бир неча бадиий асарларни ўқишни режалаштириб қўйдик. Барча тенгдошларимга ҳам таътил пайтида китоб мутолаа қилишни маслаҳат бераман.

Асал ТОШПҲАТОВА,
Тошкент шаҳар, Успенский номи
музыка мактабининг 5 — «Б» синф
ўқувчиси.

Саҳифани
Абдуҳамид АБДУҒАФФОРОВ тайёрлади

БЕРДИҚУЛ БОБОНИНГ ҚОВУНЛАРИ

Халқ орасида «Сен одамларга бирни берсанг, Аллоҳ сенга ўнни беради», деган ҳикматли нақл бор. Бу — ҳақиқат. Бердиқул бобо Нодиров тириклигида фақат эзгу савоб ишлари билан ном чикарган. Эндиликда Челақ туманининг Бўйрачи қишлоғида яшовчи ёшу-қари бу бобони ҳамаша яхши сўзлар билан эслашади, одамларга қилган яхшиликларини асло эздан чиқаришмайди. Яқинда шу қишлоқнинг қариялари даврасида бўлганимда, улар Бердиқул бобонинг жуда кўп фазилатларини бирма-бир гапириб беришди:

— Болаларни беҳад яхши кўрар эди, раҳматли. Бир кун шу бобонинг кампири Анорхон момо уйига кетаётса, йўл четида юзкўзи чанг, сарпойчан бир бола яримта нонни тишлаб ўтирганини кўради. «Хойна-хой, чолим тушмагур шу болани овутиб, кўлига нон ушлашиб кетган-ов», деб ўйлайди момо. Ҳақиқатан ҳам уйига кириб борса чоли белбоғига ўралган бир нечта нонни дастурхонга қўётган экан. Энг устида

турган ноннинг эса ярми йўқ эди...

— У киши эрта тонгданоқ саман отини йўрттириб, қишлоқни бир айланиб чиқар, йўлида учраган болакайларга хуржуни кўзидан ширинликлар олиб узатарди. Сўнг, «Илоё, умринг завол топмасин, яхши инсон бўлиб, доимо элу-юртнинг қа-

батаида бўл», дея дуо қиларди. — Ҳа-я, Анорхон ая пишган овқатни энди сузмочки бўлаёт-

са, «Мен ҳозир келаман, онаси» деб кўчага чиқиб кетаркан. Бирпасдан сўнг икки-учта болаларни етаклаб кираркан. «Қани, чулдирашиб, бир мазза қилиб овқатланайлик-а, болаларим!», деб уларни дастурхон атрофига ўтказаркан. Овқат еб бўлингач, белбоғи қатидан ҳалиги болаларга пул олиб узатаркан. «Бу пулга фақат китоб олинглар-а, хўпми?», деб тайинлар экан.

— Ҳамиша айтиб юргувчи бир мақоли бор эди. «Бировга берган нарсангни дарров унут, бировдан олган нарсангни эса қайтаришни унутма!», дерди. Ўзлари эса фақат каттаю-кичikka яхшиликни соғиниб яшарди, раҳматли. Қишлоқдаги ота ёки онаси йўқ болаларни йиғиб кўнглини оларди, кўпинча тўй қилиб, уларнинг кўлини ҳалолларди. Ўзлари ҳам Анорхон момо билан ўнта фарзандни тарбиялаб вояга етказишди. Улар худди ота-оналари каби сергайрат ва ажойиб инсонлар бўлишиб, бу кун эл-юртнинг хизматида.

— Эрта туриб ер чопгани чопган эди. «Бир парча ер бекор ётса, уволи тутуди, дарров уни юмшатиб, экин экиш

керак», деган гапни кўп айтардилар. Ўзлариям ҳали у ерга дарахт ўтказган, ҳали бу ерга гул эккан, хуллас фақат ерни обод қилиш билан машғул бўларди. Мана, эккан дарахтлари қишлоққа кўрк бўлиб яшнаб турибди. Баъзиларининг танасига қулоч етмайди, айримлари қанча-қанча ёш хонадонларни тиклашга яради. Ховлиси чаманзор бўлиб гуркираб турарди. У ерда минг бир хил гулларнинг иси бир-бирига қоришиб, кўнгилларни ҳам, кўзларни ҳам қувонтирарди...

— Қовун экишням хўб уддаларди. Кўшни қишлоқларга тўй-маъракага борсалар, доимо қовун уруғларини суриштириб, олиб келаверарди. Шу қишлоқликлар эндиликда Бердиқул бобо турли жойлардан

олиб келган юз бир хил қовун турларини кўпайтиришиб, баҳраманд бўлишяпти. Бировга уй қуриш борми, томорқасида ишлаш борми, дарров ҳашар уюштириб, ҳожатманд одамларни хурсанд қилардилар. Шунга ўхшаш эзгу ишлари беҳад кўп эди...

— Болаларига «Ҳалол ризқ топинлар, ҳалолликда ҳикмат кўп», деб айтгани айтаган эди. Уларнинг бу сўзлари энди кўпчиликка ёд бўлиб кетган...

Ҳа, яхши инсонлар ҳеч вақт кишиларнинг хотирасидан ўчмайди, уларнинг тирикликда қилган эзгу савоб ишлари ёшу-қарига ўрнак бўлиб, ибрат бўлиб қолаверади.

Сайёра БЕКМИРЗАЕВА.

СЕШАНБА, 18 МАЙ. ЎзТВ-1

9.10 «Кусто» командасининг сув ости саргузаштлари» телесериал 47-қисм.
10.05 Янги алифбони ўрганамиз.
10.25 Кундузги сеанс: «Мовий тоғлар ёки ҳақиқатдан ҳам узок воқеа» Бадийий фильм.
12.25 «Кундуз амакининг қиссалари» мультсериал.
18.10 «Аралаш» ҳажвий киножурнал.
20.10 «Оқшом эртақлари».

ЎзТВ-3

18.10 «Ёрилтош» мульттўплам.
18.30 «Сен ҳақингда ва сен учун».

ЎзТВ-4

15.40 «Бинафша».
17.00 «Жонли сайёра».
17.15 «Куйини топинг».
17.45 «Мультчархпалак».
Ака-ука Гримм эртақлари. 1-серия.
19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар!».

ЧОРШАНБА, 19 МАЙ

ЎзТВ-1

9.00 Ўзбектеlevision намоиш этади. «Қаңотлар остида бутун бир дунё».
10.25 Кундузги сеанс: «Маринка, Янка ва қирол қасрининг сирини» бадийий фильм.
12.05 «Кундуз амакининг қиссалари». Мультсериал.
12.20 Шоирлар — болаларга.
17.30 Болалар учун «Гулгунчалар».
20.10 «Оқшом эртақлари».

ЎзТВ-2

18.05 «Янги авлод» студияси намоиш этади «Билагон маслаҳати» мульттомоша.
18.45 «Семург». Усмирлар учун кўнгилочар дастур.

ЎзТВ-3

18.10 Болалар учун «Ҳал-фана».

ЎзТВ-4

17.45 «Мультчархпалак». Ака-ука Гримм эртақлари. 2-серия.
19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар!».

ПАЙШАНБА, 20 МАЙ

ЎзТВ-1

9.10 «Кусто командасининг сув ости саргузаштлари» телесериал. 48-қисм.
10.05 «Япон тили».
10.25 «Мехригиё».
10.45 «Кундузги сеанс: «Бинафшаранг шар». Бадийий фильм.

14.10 «Мураббий».
18.10 Болалар учун «Умид учкунлари».
20.10 «Оқшом эртақлари».

ЎзТВ-3

18.10 «Болалар олами».
18.25 «2000 йилдан сўнг» телесериал.

ЎзТВ-4

17.45 «Куйини топинг».
17.45 «Мультчархпалак».
Ака-ука Гримм эртақлари.
19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар!».

ЖУМА, 21 МАЙ

ЎзТВ-1

8.55 Ўзбектеlevision намоиш этади. «Кўёш шаҳри — Паркент».
9.05 «Ҳикматлар хазинаси».
10.05 «Немис тили».
«Умид намоиш этади».
11.40 «Кичкинтой устахонаси».
12.50 «Маҳалламиз болалари» телемусобақа.
18.10 Болалар учун «Бир сиким тупрок».
20.10 «Оқшом эртақлари».

ЎзТВ-2

18.05 «Янги авлод» студияси намоиш этади. «Китоб жавони», мульттомоша.

ЎзТВ-3

9.00 «Ёрилтош» мульттўплам.
9.40 Бодажонлар экрани.
18.10 «Ёрилтош» мульттўплам.
18.30 «2000 йилдан кейин».

ЎзТВ-4

15.40 «Сиз кутган учрашув».
17.45 «Мультчархпалак».
Ака-ука Гримм эртақлари.
19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар!».

ШАНБА, 22 МАЙ

ЎзТВ-1

«Умид» намоиш этади.
9.55 Кўзгу.
10.55 «Оромгоҳлар мавсумга шайми?» Бевосита мулоқот.
12.10 «Кундузги сеанс». Бадийий фильм.
15.15 «Сиртқи телевизион олимпиада».
18.00 «Ҳа-ҳа-ҳа». Ҳазил, ҳажв, хангома.
19.55 «Оқшом эртақлари».

ЎзТВ-2

9.00 «Янги авлод» студияси намоиш этади. «Мучал тўйи», «Билагон маслаҳати». Мульттомоша.
9.50 «Кусто командасининг сув ости саргузаштлари» телесериал 47-қисм.
18.00 «Янги авлод» студияси намоиш этади. «Бўш утирма», мульттомоша.

ЎзТВ-3

9.30 «Ёрилтош» мульттўплам.
11.00 Бодажонлар экрани.
18.00 «Ёрилтош» мульттўплам.

ЎзТВ-4

9.05 Кино сайёраси.
11.25 «Жонли сайёра».
11.40 Биргаликда куйлаймиз.
17.20 «Бинафша».
17.40 «Жонли тил».

ЯКШАНБА 23 МАЙ

ЎзТВ-1

8.30 «Камалак». Болалар учун кино дастур.
9.15 «Ғаройибот».
«Умид» намоиш этади.
10.00 «Ватанимга хизмат қилман».
11.20 «Нурли келажак».
15.10 «Олтин тож» телевизион ўйин.
20.05 «Оламга саёҳат».

ЎзТВ-2

9.00 «Янги авлод» студияси намоиш этади. «Жажжи гузал» мульттомоша.
10.20 «Инглиз тили сиз учун».
10.50 «Кусто командасининг сув ости саргузаштлари». Телесериал 48 қисм.
13.00 «Синфдош».
13.30 «Цирк, цирк, цирк».
18.20 «Янги авлод» студияси намоиш этади. «Катта та-наффус».

ЎзТВ-3

14.20 Бодажонлар экрани.
17.10 «Ёрилтош» мульттўплам.

ЎзТВ-4

9.05 Эртақларнинг сеҳрли олами.
13.20 «Фан — тайм». Болалар учун — инглиз тили.
13.30 Тенгдошлар.
13.50 Бу ажиб дунё.

ДУШАНБА, 24 МАЙ

ЎзТВ-1

20.10 «Оқшом эртақлари».

ЎзТВ-2

18.05 «Янги авлод» студияси намоиш этади. «Мучал тўйи», мульттомоша.

ЎзТВ-3

18.10 «Ёрилтош» мульттўплам.
18.25 «2000 йилдан сўнг телесериал».

ЎзТВ-4

17.45 «Мультчархпалак». Ака-ука Гримм эртақлари.
Азиз телетомошабинлар! Сизлар учун тайёрланган кўрсатув, фильм, ва мультфильмлар ана шулардан иборат. Уларни кўриб, ўз фикр ва мулоҳазаларингизни семимли газетангиз «Тонг юлдузи» ва «Ўзбекистон телевидениеси», «Умид «Бош муҳарририятига» деб ёзиб юборинг.

Тоҳир МУЛЛАБОЕВ,
Ўзбекистон телевидениеси «Умид» Бош муҳарририятининг гуруҳ раҳбари.

(Биргаликда куйлаймиз)

Ҳамма билан ошно-иноқ.
Танирсизлар уни балким;
Айтинглари, қани у ким?

БОЛАЛАР:
— Хўжа Насриддин!

УСТОЗ:
— Ҳа-ҳа-ҳанинг дурин терган,
Ёмонларнинг додин берган
Сўз ўйинга жуда мерган.

Ҳавас айлар уни ҳар ким,
Айтинглари-чи, қани у ким?

БОЛАЛАР:
— Хўжа Насриддин!

УСТОЗ:
— Уй-хаёли, қулдиришда,
Ҳеч тинмагай ёзу-қишда,
Қулдириш ҳам савоб иш-да!

Қойил қолгай унга ҳар ким
Айтинглари-чи, қани у ким?

БОЛАЛАР:
— Хўжа Насриддин!

Тўлан ТАБАССУМ.

УСТОЗ ВА БОЛАЛАР ҲАЗИЛ ЛАПАРИ

УСТОЗ:
— Бодажонлар, майли такрор
Барчангизга бир савол бор:
Дунёда ким зўр кулгикор?

Биларсизлар, уни балким,
Айтинглари-чи, қани у ким?

БОЛАЛАР:
— Хўжа Насриддин!
УСТОЗ:
— Эшаги бор, узун қулоқ,
Хуржуни бор, кулги булоқ,

Яна жимлик. Фақат эшак оёқларининг «тақир-туқир»лари ажойиб бир оҳангда эшитилиб турар эди холос. Улар қишлоқдан чиқиб, атрофи қир-адирлардан иборат сой бўйидаги катта йўлдан боришар эди Мақсуд эса, Туракўргонга қачон етарканмиз, дея хаёл сурар эди. У қорнининг очганидан беҳаловат була бошлади. Қорин оч булса уйқу қелади, дейишади. Шунинг учунми, ёки чарчаганиданми Мақсуднинг кўзи уйқуга кетиб, мудрай бошлади. Бирданига чўчиб, мудрагани Қосим амакига сезилди, у орқасига бир қаради-да, деди:

— Ухлаб қолма ўғлим, йиқилиб тушасан.

— Ухламаяпман.

— Ма, эрмак қилиб кет, — деди-да, Қосим амаки кўйиндан бир нима олиб, Мақсудга узатди. Олди. Бу туршак эди. Беш дона қуруқ урикни бир зумда данагини уёққа, этини буюққа қилиб ажратиб ташлади. Урикнинг данагини тишида чақишга уринаётган эди, Қосим амаки, Мақсудга деди:

— Тишингда данак чакма ўғлим, тишинг дардчил бўлиб қолади. Қорнинг очга ухшайди-а? Ма буняма е!

Қосим амаки яна бир сиқим туршак ва бир бурда зогора нон олиб, Мақсудга узатди.

— Раҳмат Қосимжон амаки.

— Қорни тўқнинг, қорни очдан хабари йўқ, деганлари шу-да, Бозорбой ака, — деди Қосим амаки, — гап билан бўлиб Мақсуджонга бирор нима бериш ҳаёлимдан кутарилибди-да...

Дўстлар Учрашганда

Тергачи, деган қишлоққа етиб келишганда худди бир бурдаси ушатиб олинган баркаш нондек бўлиб, осмонда ой қурина бошлади. Йул бироз равшанлашди. Қишлоқда сокинлик хукм сурарди. Ҳамма уйқуда. Бир жойга келишган эди, магазин қоровули булса керак, кичкинагина ҳонада йўталиб кўйди. Бойлоқлик ит ириллади. Эшаклар эса йўргалаганича утиб борарди.

— Мирзабойники, шу уртадамиди? — суреди Қосим амаки.

— Сиз биласиз. Бу ерга уша келганимча, ким келибди, дейсиз. Чарчабманми, сал бошим айланиброқ турибди, — деди Бозорбой ота.

— Шу ер булса керак. Ку-

часининг бошида бир туп катта бақа терак бор эди.

Эшаклар югани тортилди. Қосим амаки эшакнинг бошини бақа теракнинг ёнидан кириладиган куча томон бурди. Эшак хиралик қилиб таққа тўхтаб олди. Қани энди, бу хором улгурни юрғазиб бўлса: Қосим амаки ирғиб эшакдан тушди-

— Қосиммисан? Аҳволларинг яхшими, дўстим? — дея бир-бировлари билан кучоқлашиб сураша кетишди. — Қани ичкарига, нега қараб турибсизлар? Яхши бориб келяпсизларми? Жуда қолиб кетдиларинг? Қани кўлингни берчи жиян, — деди Мирзабой амаки Мақсуд билан сурашмоқчи бўлди ва уни

Тутда товукларинг бор экан-ку!

— Э, ошна булар кушниники. Икки кундан буён шу тутга чиқиб ётишяпти. Хайдасам кетишмаяпти. Қани Қосимжон марҳамат утиринглар.

— Мирзабойнинг бир уйи, бир дахлизи бўлиб, болалари дахлиздаги сандалда ётишган экан. Юқоридаги уриндикда

— Яхши булганда қандоқ. Одамларнинг одами.

— Бу уруш, юртимизга қандай кургиликларни олиб келмаяпти-а? Қунда, кун оша, гоҳ қора хат, гоҳ... Сенга менга ухшаганлар, ё оёғини, ё қулини ташлаб келаёттир.

— Келин кўринмайдилар, — деди Қосим амаки.

— Синглисининг эридан қора хат келган экан, уша ёққа кетди. Келганимдан буён ҳар ҳафтада бир хонадондан йиғи товуши эшитилляпти. Бу уруш дегани ҳаммининг бошига кулфат уругини сочяпти. Урушга борганлар, десангиз, бу ерда оч-ночорликдан ўлаётганларнинг сони бор, саноғи йўқ. Қишлоғимиздан жуда кўп йигитлар фронтга кетган эди, фақат мену, нариги кўчадан бир йигит ногирон бўлиб қайтдик, холос. Ахир икки йил ичида қанча йигит кетган эдик-у.

Мирзабой ўқимишли одам. Урушга кетмасдан аввал қишлоқдаги урта мактабда ватан адабиётидан дарс берган, ўқитувчи экан. Фронтга бориб, фронт газетасида муҳбир бўлиб ишлабди. Бу маълумотларни Мақсуд уларнинг суҳбатлари давомида билиб олди.

Тутдаги хўроз қанотини қоқиб-қоқиб, узоқ қичқирди. Сандалда ётган Мирзабойнинг болаларидан бири гингширди. Мирзабой унинг ёнига бориб, юпатиб, қайтиб келди. Худди тут шохига илиниб қолган пуфакдек осмондаги ой тут тепасида қизариб турар эди. Бозорбой ота мудраб утириб, ёнбошлаб ухлаб қолди. Мақсуднинг ҳам кўзлари қисилиб, уйқу олиб кетаётган эди, Қосим амаки:

— Мақсуджон сен ҳам Бозорбой отангни ёнларига утиб ётавер, анча чарчагансан, — деди.

Мирзабой кечаги онасининг қирқидаги пиширилган бугдой, гужадан қолган озгина ошни сузиб келган эди. Қосимжон кўйиндан иккита жўхори унidan қилинган зогора нон ва озгина туршакни дастурхонга олиб қўйган эди. Улар ярим кеча булгани учун ҳам озгинадан тамадди қилиб олишган эди. Мақсудни ҳам қорни тўйдими, уйқуси келгани учун ечинди-да, Бозорбой отанинг ёнига бориб уйқуга ташлади. Мирзабой билан Қосим амаки бир маҳалгача гаплашиб, дардлашиб утиришди.

(Давоми бор).

Маҳмуд ИБРОҲИМОВ

М Е Р О С

да, уни етаклай бошлади. Йўлда кичкинагина ариқча бор экан, шунинг учун эшак тўхтаб қолган экан. Қосим амаки уни судраган эди, эшак бир ирғиган эди, нақ булмаса Мақсуд эшакнинг кетидан тушиб қолай деди. Эшакни етаклаб борар экан:

— Оёғим томир тортишиб қолай, дебди-я, Бозорбой ака, деди Қосим амаки.

— Бемаҳалда безовта қиламизми-а? — деди Бозорбой ота.

— Кечасида Туракўргонга етиб бориш осонми? Туракўргон қаёқда ётибди-ю... Бу ер ҳам узимизники, Бозорбой ака. Безовта деганингиз нимаси? Ҳали тонг отишига анча бор-а.

Остонаси чуқиб, тупроқ остида қолган бир табақали кўримсизгина эшик олдига келиб тўхташди.

— Қани Мақсуджон етиб келдик, тушинг энди, — дея Қосим амаки Мақсуднинг қўлигидан кўтариб, ерга олиб кўйди. Унинг оёғи худди таёққа ухшаб қотиб қолган эди, ерга тушиши билан «жиз» этиб оғриди. Кундузи бу ерга қаттиқ ёмғир ёққани учун кўчадаги қулмак сувнинг юзаси музлаб қолган эди. Эшак тисарилган эди «қирс» этиб синди. Қосим амаки эшикнинг зулфиндан ушлаб аста тарақлатди. Сокин тун бўлгани учун зулфининг товуши худди ҳаммаёқда чалингандек бўлди. Икки ховли наридаги ит уйғоқ эканми, увиллади.

— Мирзабой, хо, Мирзабой!!!

Мирзабой аканинг товуги ховли ичкарасидаги тутда кўнишиб ётган экан, унинг хўроз эринибгина уч-турт марта қичқириб кўйди. Қосим амаки яна чақирди. Бироз ўтгач, эшик очилди. Шинел ёпинган қўлтиқ-таёқли одам чиқди. Бу Мирзабой амаки эди. У новча, ияги узун, қовоғи ичига торган озгин киши экан.

даст кўтариб, аста ерга кўйди. — Жиянни совқатгизиб кўйибсан-ку, Қосимжон. Уғлингми?

Нолап Нола

— Ҳа.

— Қаердан топдинг?

— Худо бераман деса ҳеч гап эмас. Косонсойдан опке-

ляпман. Исми Мақсуджон. Бизникига ўғил булгани кетяпти. Яхши бола экан.

Ичкарига киришди. Қосимжон амаки билан Бозорбой ота эшакларини оғилга олиб кириб кетишди. Мирзабой билан Мақсуд уйга киришди. Мирзабой чироқни ёқди. Дахлиздаги сандалда атрофида болалар ётар эди.

— Молхонанг анча катта экан, Мирзабой. Илгари унча аҳамият бермаган эканман.

— Ҳа, катта. Аммо бумбуш. Ҳайрият, сенда эшак бор экан, менда ушайам йўқ. Болалар мен келгунча битта жониворни кўймай сотиб, еб бўлишган экан.

Қосим амаки афсўслангандай бош чайқаб кўйди.

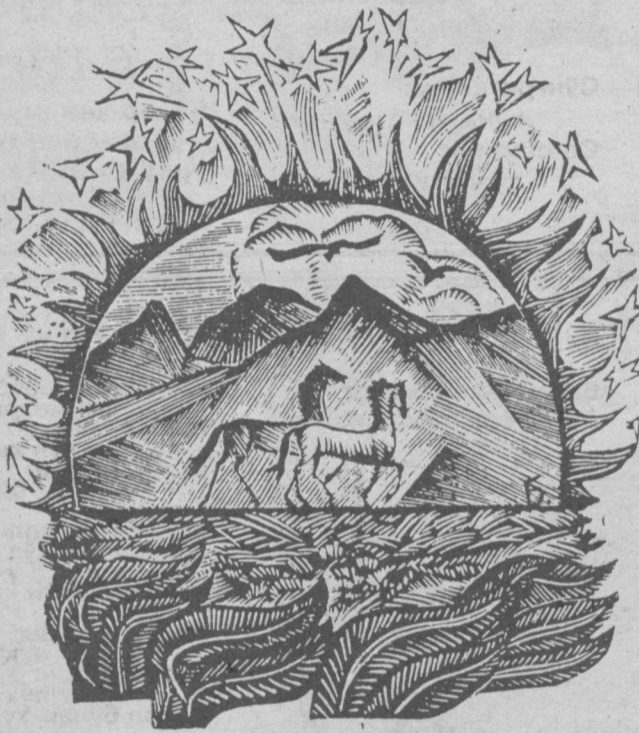
— Узингни камситаверма.

Мирзабойнинг жойи булса керак бўш. Уйга кириб утиришди. Уйда сандал йўқ экан, биттагина кўрпача ёзиб қўйилибди. Фотиҳо ўқилди.

— Холанинг қирқларига етиб келолмадикда. Яхши ўтказиб олдиларингми?

— Роса кутдик.

— Маматхон отпуссага келган демабмидим, сир қўймади-

да. Зурга кеча жавоб олиб йўлга тушдик. Лекин улгуролмадик.

— Маматхон Бобохонович яхши етиб келибдиларми?

— Ҳа, эртага ё индинга яна фронтга кетарканлар. Сенга салом айтдилар. Холанинг вафотларини айтгандим роса ачиндилар.

— Саломат бўлсинлар, яхши одам-да...

Ёруғ кунни қора тунга алмашмайлик
Ота мерос парча ерни талашмайлик.
Нури Ислом йўлларидадан адашмайлик.
Озод юртнинг эрклик севар ўзбеклари.

ОНА ЗАМИН

Нима экан бу дунёнинг фиғонлари,
Тош чидамас юкни бошлар кўтараркан.
Шу тупроққа қоришгандир минг жонларим,
Қайта баҳор келгач чаман кўқараркан.

Олис-олис тарихларни варроғи зар,
Мен бир кичик жусса юртнинг кучоғида.
От тепкиси зарбларидан ёнди мазор,
Қанча ўзбек элатларим қочоғида.

Бугун этак ёзди нафис анбарларим
Ортга назар ташламоғим бир дарс бўлди.
Оқуш бўлиб учди эркиннинг хабарлари,
Такдим олтин, либосларим атлас бўлди.

Буюк элнинг буюклигин билсин олам
Жаҳон аро ўзбегимнинг ўрни бўлсин.
Таъзим бажо айласинлар барча одам
Тинчлик замон она замин бағри тўлсин.

**ОЗОД ЮРТ
ЎҒЛОНЛАРИГА**

Диёримнинг гулларини тергим келар
Меҳр ила ҳар инсонга бергим келар.
Бугун қуёш бошларингга зарин элар
Озод юртнинг эрклик севар ўзбеклари.

Адашганлар йўлларида қайта қолсин,
Ўғоҳини сўраб тавба айта қолсин.
Ислом номин қурьон ила ёдга солсин,
Озод юртнинг эрклик севар ўзбеклари.

ЕТАЙ ДЕСАМ

Онажоним учиб кетдинг аршларга,
Етай десам осмон олис, ер қаттиқ.
Ёдинг билан кўзим тўлди ёшларга,

Вужудимни нимталайди юз бир тиг.
Етай десам осмон олис, ер қаттиқ.

Тишларимни қўйиб турсам тишимга,
Титраб-титраб кетар ичу ташларим.

Хаёл чечаклари

Онажоним кириб чиқсанг тушимга.
Қандай тийиб қолай ахир ёшларим,
Етай десам осмон олис, ер қаттиқ.

Онажоним сафарларинг беҳатар,
Самоларга руҳинг учиб бородир,
Қуёшим йўқ, осмонларим қародур.
Яшолмасам, сенсиз бир лаҳза ортик,
Етай десам осмон олис, ер қаттиқ.

ТЕПАЛИҚДА

Тепалиқда қоро тунда жим
Қор остида ётурсан, онам
Кўз ёшларим оқади сим-сим,
Аршга етиб борарми нолам?

Тепалиқда, дарахт тағида,
Унсиз қўшиқ қуйлаб ётарсан.
Шеърлар битдим сенинг хаҳрингда
Ғам андуҳим бирга тортарсан.

Тепалиқда, дунёдан қочиб
Ер қаьрини ётурсан обод,
Мен ҳам келдим дардларим сочиб
Сирдошимсан абадул-абад.

Тепалиқда сочларим ёйиқ
Вужудимга сигмайди жаҳон,
Яшайман адашиб тўйиб,
Худойимга келтириб имон.

Тепалиқда қоро тунда жим
Қор остида ётурсан онам.
Кўз ёшларим оқади сим-сим
Сенга етиб борарми нолам?

Санобар ҚОДИРОВА.

ЯНГИ УЙ

Янги уй калитин
кўлга олибок
Кўрдикки чанг
билан бўғик
хаммаёқ.

Ялтираб қолгунча
ойна, эшик, ер,
Ҳам ювдик, ҳам
артдик, тўқдик роса
тер.
Бу ишдан зорланиб,
қилганда алам,

Куёш кулиб бокди
бўлиб бир олам.

**ЧОЙХЎРЛИК
БОРАСИДА**

Чойхўрга қанду курс,
Мураббо яхши.
Печенье, тешик нон
Ва ҳолва яхши.
Чойхўрлик кўп яхши,
Кўп маза, ўртоқ,
Дўстсиз чой ичмоқлик
Ёмондир бироқ.

ШАМОЛ

Илк баҳорда илиқ бир
шамол
Деразамни ланг очди
келиб.
Стлдаги китобни
дарҳол
Варақлади ўқимоқ
бўлиб.
Кўш пардадан
ясади елкан,
Уйда ўсган хурмони
ўраб.
Сўнгра қочди
жунжитиб елкам,
Сочларини
тўзгитиб, бураб.

Хонамизда шу
бахор куни
Қолди ажиб мўъжиза,
сирлар:
Денгиз ҳиди, денгиз

Николай
КРАСИЛЬНИКОВ

тўлқини,
Очилмаган оролар,
ерлар...

**АЖОЙИБ
БАҲОР**

Баҳор келди.
Ажойиб бу дам...
Уйга киргим
келмайди асло.
Ажойибдир оддий

Шоирлар болаларга

нарса ҳам,
Ҳар бир нарса
этар махлиё.
Барча боқар
менга лол, хайрон,
Бепарвоман мен
ўз-ўзимга.
Назаримда куёш
осмон, ой
Ўхшар қизнинг
кўзу юзига.

Хайрон бўлиб
муаллимам ҳам
Хат тутқазди
қўлимга бугун.
Уни ўқир ота ва
онам,
Мазмуни ёт унинг
мен учун.
Азиз Абдураззоқ
таржимаси.

ДЎЛМА ШЎРВА

Қайнаб турган сув-
га йирик тўғралган
сабзи, помидор ва
майда тўғралган
пиёзни солиб 15-20
минут қайнатасиз.
Шундан кейин ичига
қийма солинган бул-
ғор қалампири ва тўғ-
ралган картошкани
солиб тайёр бўлгунча

кушиб аралаштира-
сиз ва сўнгра туз ва
қалампир сепасиз.
Тайёр қиймани ювиб
тозаланган ва банди
қирқилган булғор қалам-
пирининг ичига
соласиз. Қалампир-
нинг уругини қоқиб
ташлашни унутманг.
4 бош пиёз, 2 та

БАРЧИНОЙ ҚИЗЛАР

Сурхонимда
Барчиной қизлар,
Яшашади қоп-қора

Барчиной момомга
ўхшайсиз сизлар!

кўзлар.
Соғ бўлинг, соғ
бўлинг ҳар қачон
сизлар,
Эй гўзал, энг гўзал
Барчиной қизлар,

Сурхонимнинг
гўзалларисиз,
Нур бўлиб яшновчи
гуллари ҳам сиз,
Сунбул кокилли,
жилоли сочлар,
Эй гўзал, энг гўзал
Барчиной қизлар,
Барчиной момомга
ўхшайсиз сизлар!

Боғдаги булбулнинг
ёник навоси,
Кўш қалдирғочли
бахорги нози,
Ўхшайди —
ўхшайди, ўхшайди
сизга,
Эй гўзал, энг гўзал
Барчиной қизлар,
Барчиной момомга
ўхшайсиз сизлар!

СОЯБОН

Соябоним, соябон,
Гуё менга меҳрибон.
Кийим бошим
хўл қилмас,
Ёмғир огирин
билмас.

Гоҳи бўлар сал бузук,
Уйлари ҳам кўп кизик.
Шамол турса учади,
Кенг осмонни кучади.

Боссанг кичик
нуктасин,
Топиб олсанг
пухтасин.
Халол бўлар-ку
ишинг,
Сақлар намликдан
бошинг.
Хулкарой
САФАРАЛИЕВА,
Сурхондарё,
вилояти
Олтинсой тумани
5-синф ўқувчиси.

Очил дастурхон

қайнатиб пиширасиз.
Пишишига — 5-10
минут қолганда зира-
вор соласиз ва тузи-
ни ростлайсиз.
Қийма қуйидагича
тайёрланади: гўшти
қиймалагичдан ўтка-
гач, унга гуруч ва
майда тўғралган пиёз

сабзи, 2 дона поми-
дор, 1 қошиқ ўсимлик
мойи, 3 дона картош-
ка.
Қиймаси учун 150
грамм кўй ёки мол
гўшти, ярим стакан гу-
руч, 1 та бош пиёз, 8
та булғор қалампери,
туз ва зиравор.

ЯХНА ҚАТИҚ

Қайнатилган гўшт ва янги бодрингни сомон-
ча шаклида тўғралади. Ошкўк ва кўк пиёзни
майда қилиб чопилади. Тухумни қайнатиб ола-
сиз. Қайнатиб совутилган сувга қатиқ қўшиб
аралаштирасиз. Унга юқорида айтилган гўшт,
бодринг, кўк пиёзни солиб тузини ростлайсиз.
Яхна қатиқни гўштсиз ҳам тайёрлаш мум-
кин.

Кўй ёки мол гўшти 150 гр., янги бодринг 3
дона, 1 боғлам ошкўк, 1 дона тухум, 100 гр.
қатиқ, 100 гр. қайноқ сув.

Гулноза МАҚСУДОВА тайёрлади.

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Муассислар:
УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ ҚУМИТАСИ
УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН»
ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ ЖАМҒАРМАСИ

Бош муҳаррир: Умида АБДУАЗИМОВА

ТАҲРИР ХАЙЪАТИ:

Йўлдош САИДЖОНОВ, Омон МАТЖОН, Гулнора
ЙЎЛДОШЕВА, Хотам АБДУРАИМОВ, Дадахон
ЁҚУБОВ, Ҳамидулла ЙЎЛДОШЕВ, Мукаррама МУ-
РОДОВА, Мирзапўлат ТОШПЎЛАТОВ, Музаффар
ПИРМАТОВ, Баҳодир ТОҒАЕВ, Равшан КАМБА-
РОВ.

IBM компьютерида терилди ва
саҳифаланди. Офсет усулида
босилди. Ҳажми 1 босма табоқ
Буюртма — Г-0433.
43.351 нусхада босилди.
Қоғоз бичими — А-3.
Босишига топшириш вақти 19.00
Топширилди — 19.45

• Руйхатдан утиш тартиби
№ 000137
• Манзилимиз: 700129,
Тошкент шаҳри,
• Навоий кучаси, 30-уй.
• Нашр курсаткичи:
№ 64563
• Телефон:
• 144-22-64
• 136-54-21

